

Att göra frivilligt arbete ekonomiskt värdefullt

En litteraturöversikt av internationell forskning och policy-relaterade rapporter

Rebecka Andersen och Ola Segnestam Larsson
Ersta Sköndal högskola

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1. Inledning.....	5
1.1 <i>Syfte och forskningsfrågor .....</i>	6
1.2 <i>Empiriskt material och metod: En systematisk litteraturöversikt.....</i>	6
1.2.1 <i>Alternativ till den systematiska litteraturöversikten .....</i>	6
1.2.2 <i>Steg i denna rapports litteraturöversikt.....</i>	7
1.3 <i>Att skapa, befästa och kommunicera värden.....</i>	8
2. Resultat.....	10
2.1 <i>Argument till varför frivilligt arbete ska värderas ekonomiskt.....</i>	10
2.2 <i>Definitioner av frivilligt arbete .....</i>	12
2.2.1 <i>Implicita definitioner .....</i>	13
2.2.2 <i>Explicita definitioner .....</i>	14
2.3 <i>Metoder för att värdera frivilligt arbete .....</i>	16
2.3.1 <i>Frivilligarbetaren som ersättare (replacement cost method) .....</i>	17
2.3.2 <i>Frivilligarbetaren som tidsdonator (opportunity cost method).....</i>	20
2.3.3 <i>Frivilligarbetaren som samhällsnyttig (output method) .....</i>	23
2.4 <i>Allmänna utmaningar med att ekonomiskt värdera frivilligt arbete.....</i>	24
2.5 <i>Resultat av att ekonomiskt värdera frivilligt arbete.....</i>	26
2.6 <i>Att ekonomiskt värdera icke-monetära värden .....</i>	28
3. Analys	31
3.1 <i>Definitioner, metoder och resultat .....</i>	31
3.2 <i>Relationer mellan de tre metoderna.....</i>	32
3.3 <i>Relationer mellan värderingar och det som värderas .....</i>	34
4. Referenser	36
4.1 <i>Del av litteraturöversikten .....</i>	36
4.2 <i>Övrig litteratur i rapporten.....</i>	37
5. Bilaga: Söksträng.....	39

Sammanfattning

Denna rapportens syfte har varit att genomföra en litteraturöversikt av internationell forskning och policy-relaterade dokument som behandlar frågor relaterade till att värdera frivilligt arbete i ekonomiska termer. Utifrån ett antal forskningsfrågor sammanställdes och analyserades de empiriska resultaten i relation till exempel till de definitioner, metoder och resultat som presenterades i materialet. För- och nackdelar med olika metoder samt med att värdera icke-monetära värden har också diskuterats. De empiriska resultaten analyserades sedan i ett andra steg med hjälp av ett ramverk om hur värden skapas, befasts och kommuniceras i allmänhet och mer specifikt utifrån frågan om vilken idealtypisk relation som bäst kan beskriva eventuella samband mellan olika metoder för att värdera det frivilliga arbetet och det frivilliga arbetet i sig.

En sammanfattning av de empiriska resultaten visar för det första att det finns ett antal förespråkare och argument till varför frivilligt arbete bör värderas i ekonomiska termer. Ett par av argumenten är exempelvis att synliggöra och uppmärksamma det frivilliga arbetet samt att identifiera dess bidrag till samhällsekonomin. Följaktligen har forskare och policyprofessionella ägnat tid och resurser åt att utveckla olika metoder och tillvägagångssätt för att genomföra denna typ av värderingar. Tre övergripande metoder lyfts fram som konkurrerande alternativ, inklusive frivilligarbetaren som ersättare, som tidsdonator och som samhällsnyttig. En integrerad del av presentationen av de olika metoderna verkar vara att identifiera specifika eller allmänna utmaningar med en viss eller alla försök till att värdera det frivilliga arbetet. Några exempel på dessa utmaningar är risken med att överskatta värdet på det frivilliga arbetet eller problematiken med att beräkna och fastställa ett generellt och applicerbart marknadsvärde på det arbetet som utförs av frivilliga.

I den analytiska delen av rapporten framkommer det att de flesta artiklarna och rapporterna härbärgerar fler än en definition av det frivilliga arbetet och fler än en metod för att värdera det frivilliga arbetet. Vidare visar analysen att det finns stora likheter samt till och med överlapp mellan de olika metoderna i form av likartade utgångspunkter och tillvägagångssätt för att värdera det frivilliga arbetet. Utifrån dessa analytiska resultat argumenterar denna rapport för att relationen mellan de tre metoderna som förordas och det frivilliga arbetet i hög grad präglas av en omvänd relation. Det vill säga att de tre övergripande metoderna i första hand verkar ha utvecklats i relation till tidigare versioner av metoderna och konkurrerande metoder snarare än till det frivilliga arbetet i sig och dess egenskaper.

Tolkningen att de metoder som figurerar för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete i första hand präglas av en omvändrelation kan förklaras på två kompletterande vis. Den första förklaringen är att de som arbetar med att utveckla metoder kopierar och översätter värderingsmekanismer från andra fält. Den andra är att aktörer inom området strävar efter att framstå som innovativa och originella. Båda förklaringarna lyfter fram hur fler studier behövs för att studera och analysera detta fält som exempelvis en teater eller ett skådespel, med tillhörande praktiker, mekanismer och teknologier, som alla är mer eller mindre oberoende av eller till och med särkopplat från det frivilliga arbetet i sig.

Ett antal mer praktisknära förslag till framtida forskning och utredningsarbete kan också identifieras. Ett förslag skulle vara att genomföra ytterligare översikter av metoder och resultat för att värdera objekt som saknar antingen värderings-, kalkyler- eller jämförbara egenskaper eller en marknad där objektets värde kan bestämmas i ett utbyte mellan olika aktörer. Med största sannolikhet finns det områden och fält där denna typ av metoder har utvecklats och prövats i en högre utsträckning än de som återfinns inom området för frivilligt

arbete. Ett annat förslag är att applicera de tre metoderna, inklusive de olika tillvägagångssätten som förordas, på data och forskning från Sverige. Vilken andel av det svenska BNP skulle det frivilliga arbetet kunna utgöra? Vilken avkastning ger investeringar i det frivilliga arbetet i Sverige? Vad är en rimlig timpeng för det frivilliga arbetet i Sverige? Slutligen, med tanke på både de processuella och principiella invändningar som återfinns i det empiriska materialet, vore det värdefullt och relevant att genomföra en receptionsstudie av hur frivilliga och andra aktörer inom fältet skulle reagera på och påverkas av olika försök till att ekonomiskt värdera frivilligt arbete.

Avslutningsvis, utifrån denna rapports inledande citat om de tre domarna, och baserat på rapportens empiriska och analytiska resultat, kan en fjärde domare introduceras. Till skillnad från den första domarens objektivistiska, den andra domarens subjektivistiska eller den tredje domarens relativistiska position, skulle den fjärde domaren antagligen förorda en mer omvänd position i relation till exempelvis det frivilliga arbetet. En position som skulle härbärgera de praktiker, mekanismer och processer som konstituerar frivilligt arbete och som i sin tur skapar, befäster och kommunicerar värden, inklusive huruvida frivilligt arbete är meningsfullt för de som utför det eller bör ses som en gemensam och kollektiv nytta i samhällets tjänst. Denna position ger också utrymme till undersökningar om i vilken grad det frivilliga arbetet främst konstitueras av samtal och konflikter forskare och policyprofessionella emellan.

The story goes that three umpires disagreed about the task of calling balls and strikes. The first one said, 'I calls them as they is.' The second one said, 'I calls them as I sees them.' The third and cleverest umpire said, 'They ain't nothin' till I calls them.' (Simons 1976, 29)

1. Inledning¹

Det frivilliga arbetet i Sverige och i andra länder i världen uppmärksammas allt mer. Anledningarna till detta intresse är flera. Enligt exempelvis rapporten *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014* (von Essen, Jegermalm och Svedberg, 2015) är en av dem att det folkliga deltagandet i det starka föreningslivet har utgjort en central del av det moderna Sveriges historia. En annan mer nutida anledning är civilsamhällets önskan om att bejaka och stödja dem som engagerar sig. Bortom civilsamhället strävar också den offentliga sektorn efter att uppmärksamma och eventuellt styra de stora kollektiva och gemensamma nyttigheter som uppstår, och för den privata sektorn kan intresset för frivilligt arbete handla om att skapa legitimitet och gemenskap kring angelägna värden.

En del av denna uppmärksamhet har omvandlats i olika försök till att ekonomiskt värdera det frivilliga arbetet (se exempelvis ILO:s rapport *Manual on the measurement of volunteer work*, 2011). Det finns flera argument till varför ekonomiska värderingar av det frivilliga arbetet sägs vara en god idé. Ett återkommande argument har exempelvis att göra med att synliggöra och uppmärksamma det frivilliga arbetet, inte minst med hjälp av jämförelser med exempelvis omfattningen på givandet i ett land eller de offentliga utgifterna inom ett visst område. Ett annat argument är att den ekonomiska värderingen kan bidra till att identifiera trender och förändringar i det frivilliga arbetet. Även enskilda organisationer kan ha ett intresse i att ekonomiskt värdera det frivilliga arbetet, för att på det sättet bättre organisera, leda och effektivisera det frivilliga arbetet.

Trots argument som de som är redovisade ovan finns även ett antal invändningar mot denna typ av beräkningar. En kategori av invändningar har att göra med metodologiska aspekter, inklusive exempelvis risken med att över- eller underskatta värdet på det frivilliga arbetet, problematiken med att beräkna och fastställa ett generellt och applicerbart värde eller att många beräkningar inte inkluderar alla värden och kostnader som kan förknippas med frivilligt arbete. En annan kategori av invändningar har mer att göra med principiella ställningstaganden. Det kan till exempel handla om att ekonomiska värderingar direkt motverkar de underliggande principerna för det frivilliga arbetet, inklusive att det frivilliga arbetet omfattar och främjar grundläggande värden relaterade till medborgarskap och deltagande i ett öppet, fritt och demokratiskt samhälle.

I samband med att fler aktörer i det svenska samhället efterfrågar mer statistik om det frivilliga arbetet förekommer även önskemål om ekonomiska uppskattningar av värdet av det svenska frivilliga arbetet. Denna rapport föregår arbetet med denna typ av planerade värderingar genom att genomföra och presentera en litteraturöversikt av internationell forskning och policy-relaterade dokument som behandlar ekonomiska värderingar av frivilligt arbete. Ambitionen är att kartlägga och beskriva förekommande metoder, presentera eventuella resultat av genomförda värderingar samt identifiera för- och nackdelar med olika metoder och med idén om att applicera ekonomiska perspektiv på det frivilliga arbetet.

---

¹ Denna rapport har producerats av forskare vid Avdelningen för forskning om det civila samhället, Institutionen för socialvetenskap, Ersta Sköndal högskola på uppdrag av Statistiska centralbyrån (SCB).

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna rapport är att genomföra en litteraturöversikt av internationell forskning och policy-relaterade dokument som behandlar frågor relaterade till att värdera frivilligt arbete i ekonomiska termer. Syftet operationaliseras i följande forskningsfrågor:

- Hur definieras frivilligt arbete i den internationella forskningen och policy-relaterade dokument?
- Vilka metoder används för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete?
- Vilka blir resultaten av genomförda värderingar?
- Vilka för- och nackdelar med de olika metoderna identifieras?
- Vilka för- och nackdelar med att värdera icke-monetära värden diskuteras?

Forskningsfrågorna besvaras med hjälp av att sammanställa och analysera de artiklar och policy-relaterade dokument som identifieras i den systematiska litteraturöversikten. Den systematiska litteraturöversiktens metod, det empiriska material som genereras med hjälp av metoden beskrivs i mer detalj nedan. Resultatet av sammanställningen kommer slutligen att analyseras med hjälp av ett analytiskt ramverk om hur värden skapas, befasts och kommuniceras. Ramverket bygger på forskning om värdering utifrån ett ekonomisk-sociologiskt perspektiv och har utvecklats för denna rapports skull.

1.2 Empiriskt material och metod: En systematisk litteraturöversikt

I en jämförelse med grundforskning handlar den systematiska litteraturöversikten som vetenskaplig aktivitet mer om att sammanställa tidigare forskning, vilka metoder och vilken empiri som har använts, hur dessa resultat kan variera mellan studier samt eventuella kunskapsluckor i den tidigare forskningen (se till exempel Gough, Oliver & Thomas, 2012; Forsberg & Wengström, 2013). Betoningen av att det handlar om en systematisk litteraturöversikt hänvisar till att liknande krav som ställs på grundforskning även kan ställas på litteraturöversikten, det vill säga att sammanställningens genomförande och resultat exempelvis ska präglas av en systematisk, explicit och rättfärdigad metod. Sammanställning och användning av andras forskning är med andra ord en del av den vetenskapliga aktiviteten och bör därför anamma liknande metoder och granskas på samma sätt som andra vetenskapliga aktiviteter och metoder.

1.2.1 Alternativ till den systematiska litteraturöversikten

Innan de olika stegen i denna rapportens litteratursökning beskrivs kan det vara värdefullt att kontrastera den systematiska mot andra former av litteraturöversikter (Forsberg & Wengström, 2013). En traditionell litteraturöversikt exempelvis sammanställer tidigare forskning i relation till ett specifikt område. Återkommande för denna typ av sammanställningar är en sammanfattning av resultat, där det dock saknas kriterier för att identifiera, inkludera eller exkludera tidigare forskning. Det kan också saknas en sammanställning av studier som har exkluderats eller motstridiga resultat. Utifrån ett perspektiv som präglas av den systematiska litteraturöversikten blir det därmed svårt att bedöma eller tolka resultaten av en traditionell litteraturöversikt. Ett annat alternativ är att låta andra aktörer delta i översiktsarbetet eller den så kallade expertpanelen. En expertpanel bestående av forskare och experter kan användas för att beskriva tidigare forskning inom ett visst område.

I en jämförelse med andra former av litteraturöversikter framkommer att den systematiska litteraturöversikten kännetecknas av systematik, transparens, berättigande av val samt värdering av resultat. Med detta sagt bör det också lyftas fram att även den systematiska litteraturöversikten präglas av utmaningar (Gough, Oliver & Thomas, 2012). Till dessa hör liknande vetenskapsteoretiska och metodologiska avvägande som påverkar grundforskningen, inklusive resurs- och tidsbegränsningar, men även avsaknaden av etablerade metoder för att genomföra systematiska litteraturöversikter, att litteraturöversikter ofta anses vara a-teoretiska och mekaniska samt de utmaningar som följer av att jämföra och värdera resultat från olika former av studier som i sin tur präglas av varierande teorier, analytiska ramverk, metoder och empiriska data. Det finns också politiska invändningar mot att den systematiska litteraturöversikten i alltför hög grad anammar en styrningslogik som instrumentaliserar och kontrollerar forskningen (Gough, Oliver & Thomas, 2012).

1.2.2 Steg i denna rapportens litteraturöversikt

Litteratursökning genomfördes genom databassökningar och med hjälp av en av Ersta Sköndal högskolas bibliotekarie, Göran Bostam. Ett kriterium för val av databaser var att de skulle vara tillgängliga via Ersta Sköndal högskolas bibliotek. De databaser som har använts är Academic Search Complete och SocINDEX. Ett ytterligare krav för de enskilda artiklarna var att de skulle vara granskade och bedömda i en så kallad peer-review-process (referentgranskad forskning). Litteratursökningen kompletterades med en internetsökning via Google Scholar. Det primära syftet med detta moment var att identifiera policy-relaterade dokument.

Databas- och internetsökningarna har genomförts med ett antal engelska sökord som utgångspunkt. Sökorden har exempelvis berört den ekonomiska värderingen (economic value, social accounting, economics, social impact assessment och economic value added), ord för frivilligt arbete (labor, volunteer work, volunteering, volunteer service, volunteers) samt ord för ideella organisationer (nonprofit organizations, nonprofit sector, nongovernmental organizations, social enterprises och civil society). Sökorden kombinerades sedan i en så kallad söksträng. Denna redovisas i en bilaga till denna rapport.

Den sökstrategi som vi har valt omfattar ett antal fördelar, som till exempel att den präglas av systematik och transparens, men den för också med sig en del potentiella nackdelar. Till exempel avgränsas sökningarna enbart till artiklar som är tillgängliga via Ersta Sköndal högskolas databaser. Sökningarna avgränsas även till enbart engelskspråkig litteratur, där artiklar och policy-rapporter på andra språk, som till exempel de nordiska språken, utgår.

Sökningarna i Academic Search Complete resulterade i 263 träffar, sökningarna i SocINDEX resulterade i 111 träffar och sökningarna via Google Scholar resulterade i 55 900 träffar. Med hjälp av rubriker, nyckelord och genom att läsa sammanfattningar identifierades totalt 13 artiklar och 9 rapporter som bedömdes vara relevanta för litteraturöversikten. Med relevans menar vi i detta sammanhang att texterna i hög grad ska handla om försök till och metoder för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete. Det betyder exempelvis att texter som enbart studerar eller diskuterar frivilligt arbete utan att de berör frågor om att ekonomiskt värdera detsamma utgår. I ett sista steg kontrollerades litteraturlistan i framförallt artiklarna för att säkerställa att relevant litteratur hade fångats upp i databassökningarna. Detta bedömdes vara fallet.

1.3 Att skapa, befästa och kommunicera värden

Forskare med inriktning mot ekonomisk sociologi har i ökande grad intresserat sig för de mekanismer, teknologier och praktiker som skapar, befäster och förmedlar ekonomiska och andra värden (se till exempel Zelizer, 1994; Boltanski & Thévenot, 2006; Beckert & Aspers, 2011; Antal, Hutter, & Stark, 2015; Kornberger, Justesen, Madsen & Mouritsen, 2015). I detta forskningsfält ses värdering ofta som en pluralistisk aktivitet, där exempelvis prissättning enbart är ett sätt att värdera och kommunicera värden, med konsekvenser för vad som ska uppfattas som nyttigt och användbart. Vidare fokuserar ofta värderingar på det mätbara – eller det som kan göras mätbart – och utesluter därmed det oberäkneliga eller icke-jämförbara.

I denna rapport används detta perspektiv som ett ramverk för att analysera och diskutera några av litteraturoversiktens resultat. Inom ramen för denna rapport definieras värde följaktligen som *ett kriterium som vägleder handlingar mot det som uppfattas som väsentligt, meningsfullt och eftersträvänsvärt* (jämför med Beckert & Aspers, 2011: 6; Brunsson, 2015: 41). Ett antal frågor utgör utgångspunkt för detta forskningsfält, inklusive vad ett värde är, hur värden uppstår och vad värden gör med det som värderas. Med tanke på rapportens fokus kommer analysen framförallt behandla frågan om hur värden uppstår i allmänhet och mer specifikt hur relationen mellan värderingsmekanismer och det som ska värderas konstrueras i fallet med metoder för att värdera frivilligt arbete.

I forskningsfältet går det att identifiera ett antal idealtypiska relationer mellan värderingsmekanismer och det som ska värderas. Den första kan benämnas som en *direkt* värdering och utgår ifrån att värderingsmekanismer, värderingar och värden har en omedelbar relation till objektet som ska värderas, och där det är objektet som är utgångspunkten för värdet (se till exempel Antal, Hutter, & Stark, 2015). Den direkta värderingen går i sin tur att dela upp i två underkategorier: antingen ses värden som ett resultat av objektiva, inneboende och över tid stabila egenskaper i ett objekt eller som en produkt av subjektiva preferenser hos en eller flera betraktare i relation till objektet. Den senare kategorin närmar sig en relativistisk position. I fallet med frivilligt arbete skulle den direkta värderingsrelation kunna innebära att värdet antingen baseras på objektiva, inneboende egenskaper hos det frivilliga arbetet eller på subjektiva uppfattningar hos exempelvis de som utför eller är mottagare av det frivilliga arbetet och dess värde.

Den andra kan benämnas som en *förmedlad* värdering och utgår ifrån att värden och värderingar enbart har en indirekt relation till det objekt som värderas. Det är dock fortfarande objektet som är utgångspunkten för värdet eller värderingarna. En anledning till att den indirekta – eller förmedlade – värderingen förordas kan ha att göra med avsaknaden av värderings-, kalkyler- eller jämförbara egenskaper hos objektet i sig. I detta sammanhang används emellanåt begreppet icke-kommensurabilitet för att beskriva denna egenskap (Boltanski & Thévenot, 2006; MacKenzie, 2009). En annan anledning till den förmedlade värderingen kan vara ett resultat av avsaknaden av en marknad där objektets värde kan bestämmas i ett utbyte mellan olika aktörer (Beckert & Aspers, 2011; Brunsson, 2015). I värderingssammanhang är den förmedlade värderingsrelationen bland annat vanlig i relation till sociala objekt eller objekt i naturen, och där värden frammanas indirekt genom att värdesätta exempelvis de processer som leder fram till eller som faller ut som nyttigheter av dessa objekt (till exempel MacKenzie, 2009). I fallet med det frivilliga arbetet skulle denna värdering kunna innebära att ett värde förmedlas via exempelvis kostnaden för det frivilliga arbetet eller via de nyttigheter som kan uppstå som ett resultat av frivilliginsatser.

Det ska påpekas att den förmedlade värderingen understryker värden och värderingars pluralistiska, arbiträra och konfliktfyllda karaktär (Zelizer, 1994; Boltanski & Thévenot, 2006). Med pluralistisk, arbiträr och konfliktfylld menas i detta sammanhang att värderingar av objekt är avhängig vilken indirekt relation som förordas och det temporära sammanhanget samt att valet av en viss relation därmed kan ifrågasättas. Värderingsmekanismer kan därför i också förstås som sokratiska processer, vilka snarare väcker frågor än erbjuder svar om vad som är värdefullt samt i bästa fall uppmuntrar till reflektion kring relationen mellan värderingar och det som ska värderas (Quattrone, 2015).

Den tredje relationen beskrivs här som en *omvänd* värdering och lyfter fram hur värden och värderingar kan ha sin utgångspunkt i olika former av praktiker och processer snarare än i objektet i sig. Värden inom denna idealtyp ses som ett resultat av processer som involverar till exempel att jämföra eller att hierarkiskt ordna objekt i relation till varandra (Dewey, 1939; Beckert & Aspers, 2011; Kornberger, Justesen, Madsen & Mouritsen, 2015), och där idén om att och hur något ska värderas alltid kommer någon annanstans ifrån (Du Rietz, 2015). Med andra ord skapas i denna relation värdet i ett första led med hjälp av olika värderingsmekanismer - mer eller mindre oberoende av eller till och med ibland särkopplat från exempelvis objektets egenskaper, betraktares subjektiva preferenser eller objektets indirekta samband med närliggande fenomen - och överförs sedan till objektet i ett andra led. Det kan till och med argumenteras för att den omvända värderingen i högre utsträckning än andra värderingsrelationer kan komma att forma och omforma objektets sociala betydelse (se till exempel Kalthoff, 2005). I fallet med det frivilliga arbetet skulle denna värderingsrelation kunna innebära att värdet i första hand utvecklas med utgångspunkt i värderingspraktikerna och -processerna snarare än med utgångspunkt i det frivilliga arbetet i sig.

De tre typerna av relationer mellan värderingar och det som ska värderas – direkt, förmedlad och omvänd – ska endast ses som analytiska idealtyper. I verkliga värderingssituationer förekommer de ofta i kombinationer. I rapportens analysdel återkommer vi till de tre idealtyperna och hur de eventuellt kombineras i de metoder för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete som förekommer i det empiriska materialet.

2. Resultat

I detta avsnitt redovisas resultaten av sammanställningen av de inkluderade studierna utifrån rapportens forskningsfrågor. Avsnittet beskriver följaktligen de argument som förs fram i urvalet av artiklar och rapporter för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete, de definitioner som artiklarna och rapporterna använder, vilka metoder som rekommenderas för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete, för- och nackdelar med de olika metoderna, resultat av att värdera frivilligt arbete samt reflektioner som förekommer i artiklarna och rapporterna om att värdera icke-monetära värden.

2.1 Argument till varför frivilligt arbete ska värderas ekonomiskt

Varför anser forskare och policyprofessionella att det frivilliga arbetet behöver värderas i ekonomiska termer? I de artiklar och rapporter som identifierats med hjälp av litteraturoversikten anges att det finns många aktörer i samhället som är intresserade av det frivilliga arbetet samt att det finns många goda argument till att värdera det i ekonomiska termer. Om vi börjar med de aktörer som är intresserade av detta och deras bakomliggande skäl kan det handla om så kallade sociala investerare, civilsamhälleskoalitioner, lobbyister, policyprofessionella och ekonomer. I artikeln *The Monetary Value of Voluntary Work* (Orlowski & Wicker, 2015) skriver författarna till exempel att:

[S]ocial investors are in search of a social return on investment. Non-profit coalitions and lobbyists use monetary valuations of voluntary work when they aim to demonstrate the importance of voluntary work in society and the importance of the voluntary sector toward policy makers. [...] In turn, policy makers are interested in assessing the public benefits of the subsidies provided. Economists are interested in comparing the importance of the voluntary sector to other sectors. (Orlowski & Wicker, 2015: 2673)

Skälen till varför dessa olika aktörer är intresserade av att ekonomiskt värdera frivilligt arbete varierar vidare mellan att främja social avkastning på investeringar, argumentera för civilsamhällets samhälleliga betydelse eller för att möjliggöra ekonomiska jämförelser mellan olika sektorer i samhället.

I de artiklar och rapporter som ingår i denna rapports empiriska material anges också olika argument till varför det frivilliga arbetet ska värderas i ekonomiska termer. Ett återkommande argument har exempelvis att göra med att synliggöra och uppmärksamma det frivilliga arbetet, inte minst med hjälp av jämförelser med andra sociala fenomen, som till exempel omfattningen på givandet i ett land eller offentliga utgifter inom ett visst område. I artikeln *Assessing the value of volunteer activity* (Brown, 1999) menar författaren att det finns goda skäl till att vara intresserad av att omvandla värdet av frivilligt arbete till pengar:

There are good reasons to be interested in dollar measures of the value of volunteering. Such measures allow us to locate volunteering in the American landscape. With them, we can make such statements as, "The value of time volunteered exceeds the value of charitable money donations," and "The value of volunteer labor is of the same order of magnitude as the federal government's budget for income security programs." (Brown, 1999: 4)

Ett annat argument som lyfts fram är att den ekonomiska värderingen kan bidra till att identifiera trender och förändringar i det frivilliga arbetet. Med hjälp av ekonomiska modeller och resonemang kan till exempel produktivitetsförändringar i det frivilliga arbetet identifieras.

Denna typ av analys vore inte möjlig utan ekonomiska värderingar, menar exempelvis författaren till artikeln *Assessing the value of volunteer activity* (Brown, 1999).

Dollar measures can also help us to identify important trends in voluntarism. For example, the spread of computer technology has brought higher levels of productivity in a vast array of endeavors, raising volunteer productivity along with wages. Dollar values will capture this, whereas data on hours volunteered will not. (Brown, 1999: 4)

I ILO:s policyrapport om att mäta och värdera frivilligt arbete, *Manual on the measurement of volunteer work* (ILO, 2011), sammanfattas de olika argumenten till varför frivilligt arbete ska värderas i ekonomiska termer i en längre lista. Listan inkluderar argument som att man bör ”document the scale of an important component of the informal labour market”, ”give credence and added respect to the millions of hours of volunteer work that people throughout the world contribute” och att det skulle möjliggöra produktionen av ”full "satellite accounts" on nonprofit institutions called for in the United Nations' Handbook on Nonprofit Institutions in the System of National Accounts” (ILO, 2011:7). Inte minst det senare argumentet bedöms vara relevant för denna rapport, dess uppdragsgivare, SCB, och andra samhällsaktörer i Sverige.

Till argumenten till varför frivilligt arbete bör värderas ekonomiskt hör slutligen hypoteser och rekommendationer som rör de enskilda organisationerna. I exempelvis artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) menar författarna att ekonomiska värderingar möjliggör att det frivilliga arbetet kan organiseras, ledas och effektiviseras, eftersom att det som ”cannot be measured therefore cannot be effectively managed” (2011: 220). I artikeln *Navigating theories of volunteering* (Hustinx, Cnaan & Hand, 2010) sägs frivilligt arbete vara så pass betydande för ideella organisationer att det först bör beräknas och därefter återkommande inkorporeras i organisationernas årsredovisningar. Författarna skriver till exempel att ”Accounting scholars [...] suggest that organizations report their volunteer hours in financial statements, making clear how value is added with the use of volunteers” (Hustinx, Cnaan & Hand, 2010: 416).

Utöver att identifiera och beskriva argumenten till varför frivilligt arbete bör värderas i ekonomiska termer behandlar litteraturen också eventuella konsekvenser av att just frånvaron av ekonomiska värderingar. I till exempel artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) skriver författarna att det frivilliga arbetets skuggtillvaro – inte minst i ekonomiska termer – har gjort det svårare att frambringa politiskt stöd för insatser som skulle kunna främja frivilligheten.

'Out of sight/out of mind' captures well the neglect that lack of visibility can create for a social phenomenon, and this seems generally to have happened with volunteering. The economic value of volunteering in particular has been obscured. This in turn has made it difficult to generate support for policies that could bolster volunteer effort. (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 220)

Enligt författarna motverkar frånvaron av ekonomiska värderingar dock inte bara samhällets politiska stöd, utan det modfäller även det frivilliga arbetet: ”It discourages volunteering by failing to acknowledge its scale and contributions and therefore undervalues its impact” (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 220). Det förhindrar även samhället från att använda frivilligt arbete på det mest effektiva sättet: ”It robs societies of the ability to make the most effective use of precious human resources and denies volunteers a full appreciation of their contributions” (2011: 220).

Ett antal förklaringar förs slutligen fram i litteraturen till varför frivilligt arbete tidigare inte har värderats i ekonomiska termer. En potentiell förklaring som diskuteras i policyrapporten *On the economics of volunteering* (Roy & Ziemek, 2000) har att göra med hur samhället i allmänhet närmar sig begreppet arbete. Historiskt sett har arbete ofta förknippats med ersättning eller vinst, och denna sammankoppling har bidragit till att frivilligt arbete mer sällan diskuteras i sammanhang som rör arbetsmarknads- och nationalekonomisk statistik.

Since the statistical concept of being "at work" has been historically defined in terms of engagement in work for "pay or profit", the contribution of "unpaid volunteer work" remains outside the gamut of such national and international statistics. Attempts to improve the measurement and thereby the perceived value of unpaid labor have been going on for decades, but little of the results have been incorporated into the national labor statistics or the national income accounts. (Roy & Ziemek, 2000: 22)

En annan förklaring anges i samma policyrapport vara att nationalekonomer och andra aktörer med ekonomiska intressen har visat på ett begränsat intresse för frivilligt arbete som fenomen. Svårigheterna med att utifrån ett nationalekonomiskt perspektiv testa hypoteser om det frivilliga arbetets bidrag till välfärdstjänster eller dess innovativa karaktär sägs också ha bidragit till att det frivilliga arbetet tidigare inte har värderats i ekonomiska termer (Roy & Ziemek, 2000).

En sammanfattning av argument till varför det frivilliga arbetet ska värderas ekonomiskt visar inledningsvis att det finns ett antal aktörer med intresse i denna aktivitet, inklusive ekonomer, representanter från civilsamhället och tjänstemän i den offentliga sektorn. När det gäller argumenten anges att en ekonomisk värdering skulle synliggöra och uppmärksamma det frivilliga arbetet, bidra till att identifiera trender och förändringar, identifiera dess bidrag till samhällsekonomin, möjliggöra bättre satelliträkenskaper samt att det frivilliga arbetet bättre skulle kunna organiseras, ledas och effektiviseras. Vidare diskuteras att frånvaron av just ekonomiska värderingar har gjort det svårare att frambringa politiskt stöd för det frivilliga arbetet. Frånvaron av ekonomiska värderingar har också motverkat ytterligare frivilliga insatser samt förhindrat samhället att använda det frivilliga arbetet på ett mer effektivt sätt. Avslutningsvis förklaras frånvaron av ekonomiska värderingar med nationalekonomers begränsade intresse samt med avsaknaden av kopplingar mellan frivilligt arbete och vinst eller ersättningar.

2.2 Definitioner av frivilligt arbete

Hur definieras frivilligt arbete i denna rapportens empiriska material? I forskningen och debatten om det frivilliga arbetet är frågan om hur det frivilliga arbetet ska definieras central. I exempelvis en återkommande studie av frivilligt arbete och informella stödinsatser i Sverige, som genomförs av forskare vid Ersta Sköndal högskola, anges att frivilligt arbete ofta definieras som "arbetsuppgifter som utförs obetalt och inom ramen för en organisation eller förening" (se till exempel den senaste undersökningen, *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014*, von Essen, Jegermalm och Svedberg, 2015: 11). Frivilligt arbete får också sin betydelse av närliggande begrepp, som till exempel informella insatser. I samma rapport diskuteras det senare begreppet i relation till frivilligt arbete:

Med termen informell insats avses i detta sammanhang oavlönad hjälp eller stöd som utförs på regelbunden basis. I texten görs åtskillnad mellan insatser som utförs för någon utanför respektive innanför det egna hushållet, liksom mellan å ena sidan anhöriga och å

andra sidan vänner, grannar och arbetskamrater. Informellt arbete avgränsas inte bara från ideellt arbete och från förvärvsarbete utan också från ordinärt hushållsarbete (von Essen, Jegermalm och Svedberg, 2015: 11).

Mot bakgrund av hur frivilligt arbete definieras i studier som närmar sig frivilligt arbete - oberoende av dess eventuella ekonomiska värde - är det därmed relevant att undersöka hur denna rapportens empiriska material definierar frivilligt arbete samt att jämföra eventuella likheter och skillnader. Ett ytterligare skäl till detta intresse är också hypotesen att definitionen och förståelsen av det frivilliga arbetet påverkar metoderna för och resultaten av den ekonomiska värderingen.

2.2.1 Implicita definitioner

Inledningsvis kan vi konstatera att delar av det empiriska materialet indirekt ger mening åt begreppet frivilligt arbete genom att låta det utgöra en delmängd av andra fenomen, genom att beskriva vad det inte är samt genom att argumentera för att det är kontextuellt betingat. Om vi börjar med att begreppet ofta utgör en delmängd av hur andra fenomen definieras får frivilligt arbete med andra ord till viss del sin betydelse av begrepp som civilsamhälle eller ideell sektor (se till exempel Egerton & Mullan, 2008; Roy & Ziemek, 2000). En illustration av detta mönster kan hämtas från artikeln *Being a pretty good citizen: An analysis and monetary valuation of formal and informal voluntary work by gender and educational attainment* (Egerton & Mullan 2008):

The voluntary sector is difficult to define precisely – 'a "loose and baggy monster"' (Kendall and Knapp 1996: 133, see also Ch. 4), covering a multiplicity of functions. Most commentators accept a fuzzy definition which features unpaid work for the public good. This can include mutual or self-help associations where volunteers help themselves as well as others as members of a collectivity (Rochester 2006: 6-12). (Egerton & Mullan 2008: 147)

I citatet ovan utgör frivilligt arbete en delmängd av definitionen av det ”lösa och pösiga monster” som kallas för den frivilliga sektorn. Frivilligt arbete i termer av obetalt arbete för det allmännas bästa verkar dessutom användas som ett fenomen som konkretiserar och illustrerar detta monster. I andra delar av det empiriska materialet utgör frivilligt arbete en delmängd av andra fenomen, som till exempel definitionen av frivilliga organisationer (se till exempel Roy & Ziemek, 2000).

Utöver att frivilligt arbete utgör en delmängd av andra fenomen ges begreppet också mening av att delar av det empiriska materialet beskriver vad som inte är frivilligt arbete. I artikeln *Navigating theories of volunteering: a hybrid map for a complex phenomenon* (Hustinx, Cnaan, Handy, 2010) diskuteras detta explicit.

Typically, existing definitions focus on detailing what volunteering is not. In essence, it is not biologically necessary, it is not paid labor, it is not slavery or forced labor, it is not kinship care, and it is not spontaneous help. There also is a tendency to separate volunteering from activities that promote hate or violence, or violate the law (such as criminal activity). (Hustinx, Cnaan, Handy, 2010: 412).

Frivilligt arbete är till exempel inte biologiskt nödvändigt, det är inte betalt eller påtvingat arbete och det kan inte heller förstås som spontan hjälp. Till de analytiska utmaningarna hör också begreppets angivna kontextualitet. Det vill säga att flera av texterna i det empiriska materialet lyfter fram att frivilligt arbete används på olika vis i olika sammanhang och

kulturer. Ett exempel på ett sådant resonemang kan hämtas från artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011):

In the first place, even the definition of volunteering is unsettled, in part because the very term carries different meanings, and different connotations, in different cultures and settings, and some of these are unflattering or problematic. No definition of the concept can rest on the use of the term alone, therefore. (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 222).

Författarna till artikeln menar följaktligen att begreppets användning i en specifik kontext långtifrån är tillräcklig som underlag för en robust definition. En ytterligare illustration av hur frivilligt arbete definieras på olika vis i olika sammanhang och kulturer är ILO:s rapport *Manual on the measurement of volunteer work* (ILO, 2011). I rapporten återges definitioner av frivilligt arbete från olika länder, inklusive Danmark, Estland, FN, Kanada, Mexiko, Storbritannien och USA. I en preliminär analys av dessa olika definitioner kan noteras att de skiljer sig relativt lite från varandra samt inkorporerar nationella särdrag endast i begränsad skala. Möjligtvis betonar de amerikanska, danska och kanadensiska definitionerna att frivilligt arbete bör ske genom eller i en formell organisation mer än de andra ländernas definitioner.

2.2.2 Explicita definitioner

Trots att några av texterna indirekt ger mening åt begreppet frivilligt arbete förekommer det också ett flertal explicita definitioner av begreppet. Dessa explicita definitioner kan delas in i vad vi skulle kalla för enklare och mer komplexa definitioner. Till de enklare definitionerna hör exempelvis den som förekommer i ILO:s rapport *Manual on the measurement of volunteer work*: ”activities or work that some people willingly do without pay to promote a cause or help someone outside of their household or immediate family” (ILO, 2011: 12) eller den definition som förekommer i artikeln *Being a pretty good citizen: An analysis and monetary valuation of formal and informal voluntary work by gender and educational attainment*: ”unpaid voluntary work, which is considered a gift of time and (more or less skilled) labour” (Egerton & Mullan 2008: 147). En liknande definition återkommer i artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011). Författarna använder sedan denna för att det första diskutera hur frivilligt arbete skiljer sig från andra mänskliga aktiviteter:

This definition sets up operational criteria that objectively differentiate volunteering from other human activities, such as paid work or pure leisure. It differentiates volunteering from leisure activities by stipulating that volunteering must generate some product or service that has value to people other than the volunteers themselves. It also differentiates volunteering from paid work activities by emphasizing that it is unpaid and performed without any legally sanctioned compulsion. (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 225).

Det vill säga att frivilligt arbete skiljer sig från fritidsaktiviteter genom att det frivilliga arbetet måste ha en nytta för andra samt från betalt arbete genom att det är obetalt och att det genomförs utan tvång. I ett andra steg argumenterar sedan författarna till artikeln för hur denna definition är lämplig som utgångspunkt för internationella och jämförande studier av frivilligt arbete i olika sociala och ekonomiska sammanhang (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011, se även Foster, 2013 för ett liknande resonemang).

När det gäller de mer komplexa definitionerna som förekommer i denna rapportens empiriska material verkar ett återkommande sätt vara att definiera frivilligt arbete utifrån ett antal dimensioner (se exempelvis Brown, 1999; Roy & Ziemek, 2000; Hustinx, Cnaan, Handy, 2010; Orłowski & Wicker, 2014). I tre av texterna i det empiriska materialet – *Assessing the value of volunteer activity* (Brown, 1999), *On the economics of volunteering* (Roy & Ziemek, 2000) och *The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons* (Orłowski & Wicker, 2014) – refereras exempelvis till en och samma litteraturoversikt, vilken i sin tur definierar frivilligt arbete utifrån fyra dimensioner och ett antal underkategorier. Ett exempel på detta kan hämtas från artikeln *Assessing the value of volunteer activity* (Brown, 1999):

Cnaan, Handy, and Wadsworth (1996) identify four dimensions along which actions can be ranked and that affect the extent to which people classify them as volunteering. The dimensions are (a) the extent to which one's participation is freely chosen, (b) the extent to which the one is remunerated, (c) the extent to which the context of the action is structured rather than informal, and (d) how far from the center of one's personal sphere the beneficiaries of the action lie. (Brown, 1999: 12)

De fyra dimensionerna inkluderar med andra ord graden av fri vilja, ersättning, organisationsstruktur och nytta för andra. Intressant nog anger de tre texterna även andra källor och varianter på definitioner av frivilligt arbete. En ytterligare dimension som nämns i en av de tre texterna, policy-rapporten *On the economics of volunteering* (Roy & Ziemek, 2000), är graden av engagemang.

Vilka dimensioner som bör ingå i definitionen av frivilligt arbete diskuteras flitigt i forskningsfältet (se exempelvis von Essen, Jegermalm och Svedberg, 2015), men även betydelsen av de enskilda dimensionerna. Dimensionen som berör grad av organisationsstruktur verkar exempelvis vara central för hur det frivilliga arbetet definieras och studeras i flera av de artiklar som ingår i denna rapportens empiriska material. Många av texterna gör en åtskillnad mellan formellt och informellt frivilligt arbete, och där det är graden av organisationsstruktur som är avgörande för om det frivilliga arbetet ska kategoriseras som formellt eller informellt. Ett exempel på detta kan hämtas från artikeln *Being a pretty good citizen: An analysis and monetary valuation of formal and informal voluntary work by gender and educational attainment* (Egerton & Mullan, 2008) (som i sin tur hänvisar till en policy-rapport):

The Home Office Citizenship Surveys define voluntary work as both work done through a voluntary organization and 'giving unpaid help as an individual to people who are not relatives'. The former is denoted 'formal volunteering' and the latter 'informal volunteering' (Volunteering England 2006). (Egerton & Mullan, 2008: 147)

I artikeln visar författarna hur en myndighet i en undersökning definierar frivilligt arbete som både det arbete som utförs i en frivillig organisation och av individer som hjälper personer som inte är släktingar. Den första formen av frivilligt arbete kategoriseras dock som formellt frivilligt arbete medan den andra förstås som informellt. Graden av organisationsstruktur, i form av distinktionen mellan formellt och informellt frivilligt arbete, är inte bara betydelsefull för hur det empiriska materialet definierar begreppet frivilligt arbete. I en av rapporterna i det empiriska materialet, *On the economics of volunteering* (Roy & Ziemek, 2000), menar författarna att denna dimension i synnerhet och den medföljande definitionen av frivilligt arbete i allmänhet har betydelse för forskningen om de frivilliga organisationerna och frivilligt arbete.

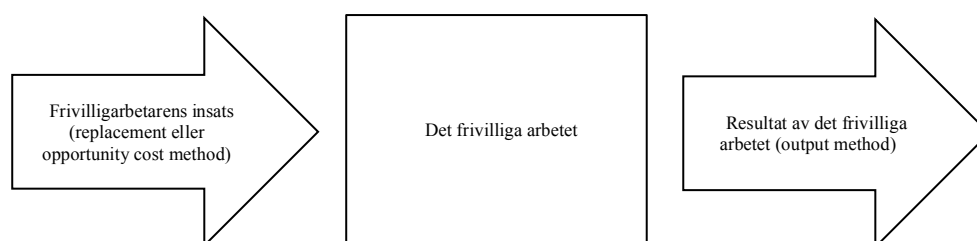
[I]t has to be kept in mind that many voluntary organizations are professionalized and are not necessarily significantly volunteer-based. [...] As a consequence we find that while a huge bulk of research has been conducted on voluntary or third sector organizations, only a small proportion of these have focused directly on volunteering in a broader sense. Depending on the degree of institutionalization of volunteering chosen for the definition, results may vary substantially. (Roy & Ziemek, 2000: 7)

Författarna till rapporten argumenterar för att många av de frivilliga organisationerna i hög grad är professionaliserade och är därför inte nödvändigtvis baserade i det frivilliga arbetet. Vidare menar de att en stor del av forskningen har fokuserat på de frivilliga organisationerna snarare än på frivilligt arbete i en bredare bemärkelse. Deras slutsats är därför att valet av definition av frivilligt arbete – här i bemärkelsen av grad av organisationsstruktur – kan komma att påverka forskningens resultat. Detta resonemang ligger nära denna rapports hypotes om att definitionen och förståelsen av det frivilliga arbetet påverkar metoderna för och resultaten av inte bara forskningen om det frivilliga arbetet, utan även ekonomiska värderingar av frivilligt arbete.

I en sammanfattning av hur det empiriska materialet definierar frivilligt arbete går det att dela upp definitionerna i två övergripande kategorier: dels implicita, dels explicita. De implicita definitionerna ger mening åt begreppet frivilligt arbete genom att låta det utgöra en delmängd av andra fenomen, genom att beskriva vad det inte är samt genom att argumentera för att det är kontextuellt betingat. De explicita definitionerna är antingen vad vi beskriver som enklare definitioner, av arten att frivilligt arbete är obetalt och kan ses som en gåva av tid och mer eller mindre kvalificerat arbete, eller mer komplexa genom att de definierar frivilligt arbete utifrån ett antal dimensioner. Dessa dimensioner kan exempelvis inkludera graden av fri vilja, ersättning, organisationsstruktur och nytta för andra.

2.3 Metoder för att värdera frivilligt arbete

Vilka metoder står till buds för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete? Tre övergripande kategorier av metoder kan identifieras i det empiriska materialet. Dessa tre metoder kan benämnas som ”the replacement cost method” eller återanskaffningsvärdesmetoden, ”the opportunity cost method” eller alternativkostnadsmetoden samt ”the output method” eller samhällsnyttemetoden. De två förstnämnda fokuserar på frivilligarbetarens insats (och mäter värdet av det frivilliga arbetet utifrån organisationens respektive frivilligarbetarens perspektiv), medan den sistnämnda fokuserar på resultatet av det frivilliga arbetet (och mäter värdet av det frivilliga arbetet utifrån mottagarens perspektiv). De tre metoderna och deras relation till det frivilliga arbetet kan illustreras med bilden nedan.

Det finns förstås flera sätt att ekonomiskt värdera frivilligt arbete än de tre som presenteras i denna rapport. Artikeln *The Role, Measurement, and Impact of Volunteerism in Hospitals* (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014) kan illustrera detta. Författarna till artikeln hänvisar i sin text till en annan artikel som i sin tur presenterar åtta olika sätt att värdera frivilligt arbete.

Goulbourne and Embuldeniya (2002) developed eight measures used to estimate volunteer value. These eight measures can be further subdivided into the categories of human resource productivity measures, volunteer program efficiency measures, and community support measures. (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014: 1115)

Dessa åtta metoder refereras även till i andra texter som ingår i det empiriska materialet för denna litteraturoversikts räkning (se till exempel policy-rapporten *Discussion paper: Attaching economic value to volunteer contribution*, Wisener, 2009, men även Goulbourne, 2002). En ytterligare variant för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete är till exempel att beräkna vinstmarginalen eller den så kallade ”returns on investment” (Graff, 2009: 3). I rapporten *Reconceptualizing the value of volunteer work* (Graff, 2009) beskrivs hur vinstmarginalen erhålls genom att uppskattade kostnader för det frivilliga arbetet subtraheras från det uppskattade värdet på resultatet av det frivilliga arbetet. Andra metoder som nämns i litteraturen inkluderar exempelvis ”the well-being valuation method” (Foster, 2013: 16) eller ”expended value added statement” (Roy & Ziemek, 2000: 25; Wisener, 2009).

I denna rapport avgränsas presentationen dock till de tre övergripande kategorierna av metoder som har angetts ovan. Det främsta skälet till denna avgränsning har att göra med att de metoder som beskrivs i mer detalj i det empiriska materialet går att sortera in i dessa tre kategorier. Övriga metoder, inklusive den som utgår ifrån vinstmarginalen på det frivilliga arbetet, är till exempel endast kortfattat beskrivna eller omnämns vid namn.

Utöver att presentera de tre olika metoderna beskriver vi även de eventuella utmaningar som det empiriska materialet lyfter fram i relation till de enskilda metoderna. Mer allmänna utmaningar kring att ekonomiskt värdera frivilligt arbete sammanfattas i avsnittet som följer detta. Innan det empiriska materialet presenteras utifrån de tre kategorierna kan det vara på sin plats att påpeka att flera av texterna påpekar värdet av att i förväg identifiera kriterier för att välja metod. Enligt exempelvis ILO:s rapport *Manual on the measurement of volunteer work* (2011) bör den enskilda metoden för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete präglas av kriterier som jämförbarhet, genomförbarhet, kostnadsmedvetenhet, effektivitet och pålitlighet.

2.3.1 Frivilligarbetaren som ersättare (replacement cost method)

En metod för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete som förekommer i flera av texterna i det empiriska materialet är den så kallade ”replacement cost method”. På svenska kan metoden översättas till återanskaffningsvärdesmetoden eller vad vi i denna rapport väljer att kalla för frivilligarbetaren som ersättare. Metoden innebär i korthet att värdet av frivilligarbetet avgörs av hur mycket det skulle kosta att betala en person för genomföra samma arbete (se till exempel Bowman & Wood 2009; Salamon, Sokolowski & Haddock 2011; Mook, Handy & Quarter 2007; Solberg, 2003). I exempelvis artikeln *The economic value of volunteers to nonprofit organizations* beskriver författarna metoden på följande vis: ”Replacement cost measures the value of volunteers by the cost of substituting one hour of paid work for one hour of volunteer help for a comparable task” (Bowman & Wood, 2009: 493). Andra artiklar och rapporter beskriver metoden på ett liknande vis (Salamon, Sokolowski & Haddock 2011; Mook, Handy & Quarter 2007).

I artikeln *The role, measurement, and impact of volunteerism in hospitals* (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014) återges historien om metodens ursprung och hur den utvecklades. För att beräkna det ekonomiska värdet av frivilligt arbete utvecklades en modell som anammade konventionella ekonomiska faktorer, inklusive arbete, tid och kapital, för det frivilliga arbetet.

The issue of the economic value of volunteer activity was explored by Hawrylyshyn (1978). To calculate the economic value of volunteer labor, he developed a model that applies conventional economic factors of production, including labor, time, and capital, to volunteer services (Hawrylyshyn, 1978). Similar to Ellis (1999), he suggested that volunteer work be valued based on the task being performed. By measuring volunteer hours and determining the market replacement value for their services, an economic value can be determined (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014: 1115).

Värdet av det frivilliga arbetet skulle med andra ord motsvara värdet på det arbete som genomfördes. Genom att beräkna kostnaden för att ersätta det frivilliga arbetet kunde därmed ett ekonomiskt värde för det frivilliga arbetet fastställas.

Ett par av artiklarna beskriver ett antal olika tillvägagångssätt för att fastställa det ekonomiska värdet av det frivilliga arbetet genom metoden frivilligarbetaren som ersättare. En allmän komplikation kring att värdera frivilligt arbete i ekonomiska termer är inledningsvis avsaknaden av marknadsbestämda värden som kan användas som en uppskattning för värdet på frivilligt arbete (se till exempel Brown, 1999; Bowman & Wood, 2009; Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011; Foster, 2013; Orłowski & Wicker, 2014). Eller som det formuleras i artikeln *The economic value of volunteers to nonprofit organizations*: ”In a nonprofit environment, there is no externally determined "price" for volunteered time analogous to the wage rate for paid labor” (Bowman & Wood, 2009: 496). Av denna anledning behövs det andra tillvägagångssättet för att fastställa det ekonomiska värdet av det frivilligarbetaren som ersättare.

Enligt författarna till artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) finns det två mer framträdande tillvägagångssätt. Det första kallar författarna ”observed market proxy” (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 225). Observed market proxy ligger nära beskrivningar av metoden och värdet av det frivilliga arbetet fastställs genom att ”finding what it would cost to replace the volunteer with a paid worker” (2011: 225). Det andra tillvägagångssättet kallas för ”declared market proxy” och fastställs genom att ”inviting those who make use of the volunteer work to indicate what they think it is worth (2011: 225).

I artikeln *The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons* (Orłowski & Wicker, 2014) lyfter fram tre tillvägagångssätt för att beräkna det ekonomiska värdet av det frivilliga arbetet med hjälp av metoden frivilligarbetaren som ersättare. Det finns överlapp mellan de tillvägagångssätt som presenterades ovan och dessa tre. Det som Salamon, Sokolowski & Haddock (2011) benämner ”observed market proxy” kallar Orłowski & Wicker istället för ”replacement wage approach” (2014: 2680). Det vill säga att det frivilliga arbetet värderas utifrån insatsen snarare än utifrån den person som utför arbetet. Med andra ord, ”the surgeon and the construction worker [...] would be assigned the same wage rate when performing the same task” (Orłowski & Wicker 2014: 2680). Det andra tillvägagångssättet – ”the supervisor judgment” – motsvarar vad Salamon, Sokolowski & Haddock kallar för ”declared market proxy.” Det tredje tillvägagångssättet kallar författarna för ”the volunteer judgment replacement wage approach” och innebär att frivilligarbetaren själv avgör värdet av den egna insatsen (Orłowski & Wicker, 2014: 2680-2681).

Flera av författarna till texterna om metoden frivilligarbetaren som ersättare menar att den är populär och kanske till och med en av de mest använda metoderna. I artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* skriver författarna att metoden är "[p]erhaps the most commonly used approach for estimating the economic value of volunteer work" (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 225) och i rapporten *Reporting volunteer labour at the organizational level: A study of Canadian nonprofits* skriver författarna att "[o]f the organizations in this study, almost all that estimate volunteer value use a replacement approach" (Mook, Handy, Quarter 2007: 17).

Utöver att konstatera att metoden är en av de mest populära förordar några av texterna metoden framför andra genom att peka ut några centrala skillnader. I exempelvis rapporten *Household satellite accounts – Valuing voluntary activity in the UK* (Foster, 2013) återges hur ILO i sin rapport argumenterar för att forskare och andra bör använda metoden som vi kallar för frivilligarbetaren som ersättare framför den metod (the opportunity cost method) som presenteras i nästa avsnitt.

The [ILO] manual recommends using the 'replacement cost approach' rather than the 'opportunity cost approach'. The replacement cost approach is seen as a better method of measuring the economic value of volunteering to the overall economic view point of society, as it measures the value for the recipient of the voluntary effort. The replacement cost approach estimates a value that the recipient would have to pay to hire a person to perform the same job as the volunteer. This is compared to the opportunity cost approach, which measures the economic value of volunteering to the volunteer. (Foster, 2013: 16)

Författaren argumenterar med hjälp av ILO:s rapport att metoden frivilligarbetaren som ersättare är att föredra då den beräknar det ekonomiska värdet utifrån ett samhälleligt perspektiv snarare än utifrån den som utför det frivilliga arbetet och dess perspektiv. Argumenten för metoden frivilligarbetaren som ersättare handlar med andra ord om att den mäter värdet för mottagaren av det frivilliga arbetet snarare än för den som utför det frivilliga arbetet. I metoden och argumentet finns alltså en inbyggd förståelse av frivilligt arbete som främst utgår ifrån mottagaren. Enligt författaren: "[t]his makes the replacement cost method the best available method to value voluntary activity" (Foster, 2013: 3).

Trots att metoden frivilligarbetaren som ersättare anges vara populär och kanske en av de mest använda lyfter ett par av texterna fram ett antal utmaningar med den. Ett första övergripande och principiellt problem är frågan om det är rimligt att betrakta frivilligarbetaren som en ersättare för en anställd arbetare (se till exempel Bowman, 2009; Graff, 2009; Sajardo, 2011; Orłowski & Wicker 2014). I en av artiklarna, *The economic value of volunteers to nonprofit organizations*, hänvisas till andra empiriska studier vilka visar att frivilligorganisationer endast till viss del betraktar frivilligt och betalt arbete som substitut (Bowman, 2009). En andra invändning identifieras i policy-rapporten *Reconceptualizing the value of volunteer work* (Graff, 2009). Författaren till rapporten menar att värdet av det arbete som organisationen inte har betalat för saknar relevans för värdet av det faktiska arbete som den frivilliga genomför.

The wage replacement approach, simply put, adds up volunteer hours and multiplies them by some calculated paid worker wage equivalent. Commonly mistakes as a representation of the value of volunteer work, the replacement wage approach simply produces an amount equivalent to what the organization has not paid for the work that volunteers have done. It really bears no connection to the actual value of the work itself. (Graff, 2009: 1)

Metoden frivilligarbetaren som ersättare gör det för enkelt genom att enbart addera antalet frivilligtimmar och multiplicera dem med ett motsvarande värde för en avlönad arbetare. I artikeln *The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons* (Orlowski & Wicker 2014) identifieras ett par ytterligare invändningar mot metoden. Den första rör problematiken med att beräkna och fastställa ett generellt och applicerbart marknadsvärde på det arbetet som utförs av frivilliga. Den andra invändningen rör det faktum att metoden inte tar hänsyn till betalda arbetares eventuella utbildningar, kompetenser och erfarenheter.

[the method] does not take into account that professionals executing a task have had prior on the job training and experience and their work should accordingly be valued higher than the work of untrained generalists (Orlowski & Wicker 2014: 2680).

Enligt författarna till artikeln bör betalda arbetares arbete värderas högre än det arbete som utförs av generalister utan utbildning eller kompetensutveckling. Även i artikeln *The economic value of volunteers to nonprofit organizations* (Bowman & Wood, 2009) argumenterar författarna för att betaldas arbete bör värderas högre eftersom en rationell ledare inte skulle byta ut en billigare resurs för en dyrare. ”If an additional volunteer costs more to recruit, train, and supervise than hiring an additional paid employee, a rational manager would pay someone to do the job” (Bowman & Wood, 2009: 495). Ytterligare invändningar presenteras i rapporten *On the economics of volunteering* (Roy & Ziemek, 2000). Dessa inkluderar argumentet att människor kan vara mindre produktiva som frivilliga och att kategorin människor som utför frivilligt arbete är mindre produktiva än den genomsnittliga personen som väljer att utföra betalt arbete (se även Solberg, 2003; Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014).

2.3.2 Frivilligarbetaren som tidsdonator (opportunity cost method)

En andra metod för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete, och som beskrivs mer utförligt i det empiriska materialet, är den så kallade ”opportunity cost method” (se till exempel Brown, 1999; Roy & Ziemek, 2000; Solberg, 2003; Hustinx, Cnaan & Handy, 2010; Sajardo, 2011; Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011; Orlowski & Wicker, 2014). Metoden benämns också som ”the alternative-employment wage approach” i det empiriska materialet (Orlowski & Wicker, 2014). På svenska kan metoden översättas till alternativkostnadsmetoden eller vad vi i denna rapport väljer att kalla för frivilligarbetaren som tidsdonator. I exempelvis artikeln *Navigating Theories of Volunteering: a hybrid map for a complex phenomenon* beskrivs metoden som ”the opportunity costs derived from the average hourly wage volunteers are willing to accept if they were to be paid” (Hustinx, Cnaan & Handy, 2010: 416). I denna metod värdesätts med andra ord det frivilliga arbetet genom den frivilligas alternativkostnad för att engagera sig snarare än att utgå ifrån organisationens kostnad för att betala en person för att genomföra samma arbete. I artikeln *Assessing the Value of Volunteer Activity* (Brown, 1999) beskrivs metoden på följande vis:

Whatever the motives, the cost of volunteering is time that could have been spent in other ways, including earning money that could, after taxes, be spent on desired goods and services. Because time might have been spent generating income, the "opportunity cost" of volunteering is tied to hourly compensation in the labor market (Brown, 1999: 10).

Oavsett motiven, menar författaren, bör kostnaden för frivilligt arbete beräknas utifrån det alternativ som personen kunde ha använt tiden till, som till exempel att tjäna pengar. Ett

ytterligare sätt att beskriva metoden är genom att kontrastera den mot metoden frivilligarbetaren som ersättare. Artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) utvecklar jämförelsen mellan de två metoderna:

Where the replacement cost approach measures the value of volunteering in terms of what it would cost to replace the volunteer with a paid worker, a second input-focused approach, the 'opportunity cost' approach, measures the value of these inputs in terms of the cost to the volunteer of foregoing some other activity that may have generated income or otherwise had value for the volunteer. It thus measures the monetary value of volunteering to the volunteer him- or herself (Salamon, Sokolowski & Haddock 2011: 226).

Med andra ord fokuserar metoden frivilligarbetaren som tidsdonator på kostnaden för den frivilliga genom att uppskatta värdet av andra till buds stående intäktsgenererande aktiviteter. Därmed kan man säga att metoden mäter den ekonomiska kostnaden för de som arbetar frivilligt snarare än i termer av vad det skulle kosta för organisationen att ersätta den frivilligas insats med en avlönad arbetare.

På samma sätt som för metoden frivilligarbetaren som ersättare identifierar texterna i det empiriska materialet ett antal utmaningar med metoden frivilligarbetaren som tidsdonator. Den första utmaningen är att metoden skulle generera olika ekonomiska värden beroende på vem som skulle genomföra den frivilliga insatsen. I policy-rapporten *Household satellite accounts – Valuing voluntary activity in the UK* (Foster, 2013) skriver författaren att:

However, using this method an identical service may have a different value depending on who provides it. For example, a leaflet being handed out by a lawyer could be worth more than the same leaflet being handed out by a pensioner. (Foster 2013: 3)

Med andra ord borde enligt metodens inneboende logik det frivilliga arbetet som utförs av en advokat värdesättas högre än samma arbete som utförs av exempelvis en pensionär. Metoden skapar därmed en skillnad mellan frivilligarbetare och frivilligarbetare baserat på deras möjligheter till inkomster. Även andra texter i det empiriska materialet diskuterar denna utmaning (Brown, 1999; Roy & Ziemek, 2000; Sajardo, 2011; Salamon, Sokolowski & Haddock 2011, Orłowski & Wicker, 2014). I artikeln *The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons* (Orłowski & Wicker, 2014) identifieras ytterligare en konsekvens av metoden: att frivilligt arbete utfört av en arbetslös eller pensionerad person i monetära termer borde värderas som noll med tanke på att deras alternativkostnad är noll. Detta faktum, det vill säga att frivilligt arbete kan ses som ett substitut för fritid och därmed utan ekonomiskt värde, har diskuterats i andra delar av litteraturen (se till exempel Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011).

En andra invändning är att metoden riskerar att överskatta värdet av det utförda arbetet. En konsekvens av metoden är att det frivilliga arbetet bör vara värt lika mycket eller mer än ersättningen för de frivilligas alternativa inkomstbringande aktiviteter. I policy-rapporten *Household satellite accounts – Valuing voluntary activity in the UK* (Foster, 2013) utvecklar författaren detta påstående genom att argumentera för att värdet av den frivilligas insats bör baseras på vad personen är villig att avstå från för att genomföra insatsen.

The opportunity cost approach values the hours volunteered at an individual's wage rate. This method assesses the value of what the person is willing to give up in order to

volunteer: the wage that they could be getting from a job. Therefore, the volunteering must be worth at least that much to the individual for him/her to give up that wage (Foster 2013: 3).

Med tanke på att personen är beredd att avstå från alternativa inkomstbringande aktiviteter borde enligt samma ekonomiska resonemang därmed den frivilliga insatsen vara värd åtminstone lika mycket eller potentiellt mer för den som engagerar sig frivilligt. Frågan är dock, enligt exempelvis rapporten *Household satellite accounts – Valuing voluntary activity in the UK* (Foster, 2013) och artikeln *The monetary value of voluntary work: Conceptual and Empirical Comparisons* (Orlowski & Wicker, 2014), om detta inte överskattar värdet av det frivilliga engagemanget (se även Brown, 1999).

En sista invändning rör både den principiella och operationella frågan om det frivilliga arbetet ska betraktas som ett substitut för lönearbete eller för individers allmänna fritid. Den ekonomiska värderingen av det frivilliga arbetet skulle antagligen påverkas av detta principiella och operationella val, där man kan anta att värderingen skulle vara lägre om den utgick ifrån att frivilligt arbete är ett substitut för fritid. I artikeln *The monetary value of voluntary work: Conceptual and Empirical Comparisons* (Orlowski & Wicker, 2014) argumenterar författarna dock för att det enbart är det frivilliga arbete som sker på arbetstid som ska ligga till grund för den ekonomiska värderingen av det frivilliga arbetet.

Adding this dimension allows integrating another new valuation approach into the typology, the leisure-adjusted [opportunity cost method]. This approach only uses those hours for the estimation where individuals state that they would work instead of volunteer, while the hours where volunteering would be replaced by leisure time are not considered. (Orlowski & Wicker, 2014: 2675)

Genom att enbart närma sig frivilligt arbete som ett substitut för lönearbete erhålls därmed ett värde som exkluderar eventuella resonemang om att värdesätta frivilligt arbete som ett substitut för fritid i allmänhet.

Motståndare mot metoden frivilligarbetaren som tidsdonator tar den senare invändningen som intäkt för att istället förorda exempelvis metoden frivilligarbetaren som ersättare. I artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) antyder författarna att denna metod är ett ytterligare sätt att bestämma alternativkostnaden.

[A method] for valuing the 'opportunity cost' of volunteering is therefore to use the contingent valuation, or 'declared market proxy,' method i.e., to ask the volunteers what they think their volunteer time is worth. This is consistent with recent research on the value of leisure time, which has challenged the notion that leisure activities have no economic value (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 227).

Till skillnad från föreställningar som utgår ifrån att fritidsaktiviteter saknar ett ekonomiskt värde frågar denna metod de frivilliga om deras upplevelser och uppskattningar av det frivilliga arbetets värde. Därmed undviker denna metod, menar författarna till artikeln, att hämna i valet och kvalet mellan att närma sig frivilligt arbete som ett substitut för antingen lönearbete eller fritid.

2.3.3 Frivilligarbetaren som samhällsnyttig (output method)

En tredje metod för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete, och som beskrivs i det empiriska materialet, är den så kallade ”output method” (se till exempel Roy & Ziemek, 2000; Bowman, 2009; Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011). Vi väljer att kalla metoden för frivilligarbetaren som samhällsnyttig i denna rapport. I exempelvis rapporten *On the economics of volunteering* skriver författarna att metoden är ”based on the imputation of market prices to goods and services produced by volunteer labor” (Roy & Ziemek, 2000: 24). Med andra ord innebär den att värdet av frivilligarbetet avgörs av värdet på ”produkten” som skapas eller den ”service” som erbjuds. Följaktligen kräver metoden frivilligarbetaren som samhällsnyttig ett ytterligare tillvägagångssätt för att ”imputing a value to the produced good or service, and deducting the cost of inputs from it” (Roy & Ziemek, 2000: 24).

I artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) argumenterar författarna först för att det är en grannliga uppgift att ekonomiskt bestämma värdet av frivilligarbetets resultat eftersom det är svårt att relatera delar av eller hela resultatet till det frivilliga arbetet.

On the output side, this [challenge] is due to the difficulty of sorting out the volunteer share of the output and to the fact that many of the outputs produced by volunteers are also non-market: they take the form of mentoring or promoting a cause or building a sense of community or providing goods or services to populations unable to pay for them. (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 223)

En del av denna svårighet har återigen att göra med komplikationen som följer av avsaknaden av marknadsbestämda värden som kan användas som en uppskattning för värdet på frivilligt arbete. Frivilligt arbete kan till exempel handla om att verka som mentor eller för en god sak, främja en gemenskap eller erbjuda produkter och tjänster till målgrupper som saknar förmåga att betala för dem. Artikeln *The economic value of volunteer work: Methodological analysis and application to Spain* (Sajardo & Serra, 2011) utvecklar detta resonemang. ”[T]here is often no substitute on the market for the output produced by volunteers, whether because if it does exist it is of a very imperfect kind or because there is simply no market production, making it impossible to identify a benchmark market price” (Sajardo & Serra, 2011: 880).

Det finns dock sätt att kringgå dessa utmaningar och författarna rekommenderar två alternativa tillvägagångssätt. ”In the first place, for those volunteer activities associated with outputs that have a reasonable market counterpart, an 'observed market proxy' can be found in the price paid for units of that output” (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 227). Genom att använda marknadsvärdet på existerande och prissatta likvärdiga eller motsvarande produkter och tjänster som ett ombud kan värdet på det frivilliga arbetet beräknas. I det fall som det saknas en likvärdig eller motsvarande produkt eller tjänst på marknaden, eller för de personer som anser att motsvarande marknadsprodukter och -tjänster är opassande att använda, förordar författarna att deras tillvägagångssätt med ett 'declared market proxy' bör användas.

Alternatively, for any portion of the output of volunteer work for which no reasonable market counterpart can be identified, or for those who consider the market counterparts inappropriate or indeterminate, a 'declared market proxy' can be used by asking the managers of volunteers, or the beneficiaries of volunteer effort (in the case of direct volunteering) to indicate what they would be willing to pay for the goods or services that the volunteers produced. (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 227)

Ett uppskattat värde kan med andra ord beräknas genom att fråga frivilligledare eller de som är målgruppen för det frivilliga arbetet vad de skulle vara beredda att betala för samma produkt eller tjänst.

I detta avsnitt har tre övergripande kategorier av metoder för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete presenterats. De tre metoderna härstammar alla från det empiriska materialet och inkluderar frivilligarbetaren som ersättare, som tidsdonator och som samhällsnyttig. Den första metoden innebär att värdet av frivilligarbetet avgörs av hur mycket det skulle kosta att betala en person för genomföra samma arbete. Den andra värdesätter den frivilligas alternativkostnad för att engagera sig. Och den tredje innebär att värdet av frivilligarbetet avgörs av värdet på ”produkten” som skapas eller den ”service” som erbjuds. I en jämförelse mellan varandra fokuserar de två förstnämnda metoderna på frivilligarbetarens insats, medan den sistnämnda fokuserar på resultatet av det frivilliga arbetet. Utöver att ha presenterat de tre olika metoderna har även ett antal olika utmaningar med de enskilda metoderna beskrivits. Dessa utmaningar inkluderar exempelvis risken med att överskatta värdet på det frivilliga arbetet, problematiken med att beräkna och fastställa ett generellt och applicerbart marknadsvärde på det arbetet som utförs av frivilliga eller att personen som utför det frivilliga arbetet och dess utbildning, kompetens, erfarenheter samt eventuell lön kan komma att generera olika ekonomiska värden för samma frivilliginsats.

2.4 Allmänna utmaningar med att ekonomiskt värdera frivilligt arbete

Avsnittet ovan har lyft fram de specifika utmaningar som de tre metoderna för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete för med sig enligt de artiklar och rapporter som sammanställts och analyserats för denna rapports räkning. I detta avsnitt beskrivs mer allmänna utmaningar med att värdera frivilligt arbete som behandlas i det empiriska materialet.

En av de mer allmänna utmaningar som omnämns i det empiriska materialet rör avsaknaden av enhetligheten mellan de olika metoderna. I policy-rapporten *Reporting volunteer labour at the organizational level: A study of Canadian nonprofits* (Mook, Handy & Quarter, 2007) menar författarna att det saknas enhetlighet när det gäller att använda de olika metoderna i allmänhet och när det gäller frivilligarbetaren som ersättare i synnerhet.

[W]ithin the nonprofit sector, there is a lack of uniformity on how to apply a replacement approach. The Independent Sector, for example, suggests one across-the-board value for volunteer contributions based on the average of non-agricultural paid work in the US plus 12 percent for benefits (Independent Sector, 2005). At the other extreme is an approach that attempts to make a market comparison for each task (for example, see case study of Junior Achievement in Quarter et al., 2003). (Mook, Handy & Quarter 2007: 17)

När det gäller till exempel metoden frivilligarbetaren som ersättare föreslår en referens att man bör använda ett genomsnittligt värde medan en annan referens anser att man bör etablera ett specifikt marknadsvärde för varje enskild uppgift som de frivilliga utför. Det finns flera texter som argumenterar för värdet av att skapa en enhetlig metod för att undersöka frivilligt arbete i olika sammanhang. Policy-rapporten *Household satellite accounts – Valuing voluntary activity in the UK* (Foster, 2013) efterfrågan inte bara enhetlighet mellan metoder och inom ett och samma land, utan även mellan länder: ”To ensure international comparability, there should be a common approach by all countries so that all economic values are measured in comparable output units” (Foster, 2013: 16).

En annan utmaning av en mer allmän karaktär – och om riktar sig mot några av de mer förekommande metoderna för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete – är att de flesta metoder inte inkluderar eventuella andra intäkter och kostnader som frivilligt arbete för med sig. I artikeln *The economic value of volunteer work: Methodological analysis and application to Spain* (Sajardo & Serra, 2011) argumenterar författarna för att beräkna värdet av det frivilliga arbetet kräver mer än att bara kvantifiera antalet timmar och sedan multiplicera det med ett teoretiskt pris.

Measuring the value of volunteer work does not simply mean quantifying the hourly equivalent and assigning it a theoretical price. Paradoxically, volunteering entails costs. On one hand, the theoretical social security and tax (taxes on labor) costs need to be considered. [...] Other costs that are specifically bound up with volunteer work and also need to be calculated are those known as volunteer management costs. (Sajardo & Serra, 2011: 882)

Anledningen till att det kräver mer är för att frivilligt arbete också innebär kostnader. Dessa kostnader kan inkludera teoretiska kostnader relaterade till socialförsäkringar och skatter, men även kostnader relaterade till att leda frivilliga. Även artikeln *Major sporting events: assessing the value of volunteers' work* (Solberg, 2003; se även Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014) diskuterar kostnader som borde tas med i den ekonomiska värderingen av frivilligt arbete för att göra jämförelsen med betalt arbete rättvisa.

Some other aspects also need to be taken into account in order to make the assessment comparable to standard evaluation of paid work. Many jobs include fringe benefits, and employees are also paid for days when they do not work, such as holidays, annual leave and sick leave. If volunteers only report actual hours worked, an equivalent rate of pay should take into account the real cost for every hour actually worked by the parallel classification (Solberg, 2003: 21-22).

För att hantera utmaningen med dessa kostnader lanserar författarna till artikeln *The economic value of volunteer work: Methodological analysis and application to Spain* (Sajardo & Serra, 2011) en ytterligare metod som de kallar för "the volunteer management phases or cycle perspective". Trots att författarna förordar denna metod erkänner de att även denna metod omfattas av svårigheter. Det kan exempelvis handla om att organisationer ofta saknar ledningssystem för frivilliga eller att kostnader för frivilligt arbete sällan inkluderas i organisationers ekonomiska kalkyler. En ytterligare invändning rör det faktum att de utlägg som de frivilliga själva kan stå för i samband med deras insatser sällan tas med i beräkningarna: "In other words, the volunteers not only contribute work but also make donations that should be accounted for as such" (Sajardo & Serra, 2011: 882).

Utöver att alla kostnader sällan inkluderas i de tre metoderna som har presenteras i denna rapport är en ytterligare utmaning att inkludera de olika möjliga ekonomiska och icke-ekonomiska värden som genereras av det frivilliga arbetet. Enligt författaren till policy-rapporten *Reconceptualizing the value of volunteer work* beräknas exempelvis sällan "the monetary value of enhanced quality of life, enhanced public relations image, improved employee morale" som kan härledas till det frivilliga arbetet (Graff, 2009: 2). Att engagera sig frivilligt genererar också värden för de som utför det (se till exempel Roy & Ziemek, 2000; Solberg, 2003; Wisener, 2009; Handy & Mook, 2011; Foster, 2013). Det kan till exempel handla om "a person's personal well-being that is associated with frequent voluntary activity" (Foster, 2013: 3), "the "warm glow" from the very act of giving" (Handy & Mook, 2011: 412) eller "the accumulation of human capital through on-the-job training, allowing the volunteer

to improve his chances on the wage-paying market” (Roy & Ziemek, 2000: 25). Artikeln *Volunteering and volunteers: Benefit-cost analyses* (Handy & Mook, 2011) utvecklar i ett längre resonemang med hjälp av referenser till andra studier de olika möjliga ekonomiska och icke-ekonomiska värden som genereras av det frivilliga arbetet. Det kan till exempel handla om socialt kapital, mental och fysisk hälsa och humankapital. En relaterad utmaning, enligt författaren till rapporten *Reconceptualizing the value of volunteer work* (Graff, 2009), är att värdet av det frivilliga arbetet långtifrån flödar i en och samma riktning.

Any volunteer work valuation model must account for the fact that the benefits that flow out of volunteer work are not unidirectional. Rather, the benefits of volunteer work flow out in many directions, and many people and entities reap benefits from each act of volunteering. (Graff, 2009: 4)

Snarare flödar värdet av det frivilliga arbetet i många olika riktningar, och där många personer och organisationer får möjlighet att ta del av värdet av varje enskild frivilliginsats.

En avslutande utmaning som identifieras i det empiriska materialet är att valet av analysnivå kan påverka den ekonomiska värderingen. I exempelvis artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) uppmärksammas att val av analysnivå och metoder kan påverka resultaten eftersom vissa metoder är mer lämpliga en analysnivå än en annan.

Finally, as with any measurement exercise, care must be taken in measuring the economic value of volunteering to adjust the measurement technique to the unit of analysis that is of interest because some techniques are more useful, or more feasible, at one level of analysis than another. In the case of volunteering, it is possible to distinguish three different such units, or levels, of analysis: first, the individual level; second, the organizational level; and third, the macro or economy-wide level. (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 223)

Enligt författarna finns det tre analysnivåer som är relevanta för att ekonomiskt beräkna värdet av frivilligt arbete: individ, organisation och makro. När det gäller individnivån, till exempel, kan resultatet påverkas av huruvida värderingen utgår ifrån frivilligarbetaren eller mottagaren av det frivilliga arbetet. Ett liknande resonemang kan föras kring huruvida värderingen av den organisatoriska nivån ska utgå ifrån kostnaden för det frivilliga arbetet eller värdet av resultatet. Dessa analytiska dimensioner har diskuterats tidigare i denna rapport. Författarnas poäng i detta sammanhang är dock att metoder för att värdera individnivån kan vara olämpliga för en annan analysnivå. ”Techniques that might be sufficient for individual level measurement may therefore be entirely inappropriate, or infeasible, at the macro level, and vice versa” (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011: 224).

Tidigare avsnitt har diskuterat specifika utmaningar med de enskilda metoderna. I detta avsnitt har de mer allmänna utmaningar som kan identifieras i det empiriska materialet lyfts fram. Dessa utmaningar inkluderar exempelvis avsaknaden av enhetlighet mellan de olika metoderna, att de flesta metoder inte inkluderar alla möjliga värden eller kostnader eller att vissa metoder endast lämpar sig för en viss analytisk nivå.

2.5 Resultat av att ekonomiskt värdera frivilligt arbete

Vad blir resultatet av att applicera olika metoder för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete? Hur ekonomiskt värdefullt är det frivilliga arbetet? Ett antal ekonomiska uppskattningar har

genomförts av det frivilliga arbetet i olika länder och redovisas i de artiklar och rapporter som ingår i litteraturöversiktens empiriska material (se till exempel Mook, Handy & Quarter 2007; Egerton & Mullan, 2008; Pho, 2008; Bowman & Wood, 2009; Handy & Mook, 2011; Foster, 2013; Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014). Ett par av artiklarna återger beräkningar som rör enskilda organisationer och relation till den specifika organisationens budget (Mook & Handy, 2011; Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014). Dessa resultat är svårare att dra slutsatser ifrån – än till exempel de som redovisar resultat som rör procentandel av bruttonationalprodukt (BNP) eller värdet per arbetad timma – och de resultaten redovisas följaktligen inte här. Det ska också påpekas att majoriteten av artiklarna och rapporterna endast hänvisar till andras uträkningar, och att det följaktligen enbart är ett fåtal av texterna som redovisar egna uträkningar.

Innan vi redovisar mer specifika uträkningar lyfter vi fram två texter i vilka mer principiella värderingar beskrivs. En av texterna, policy-rapporten *Household satellite accounts – Valuing voluntary activity in the UK* (Foster, 2013), hänvisar till ILO:s manual i vilken det anges att värdet av det frivilliga arbetet uppskattas till det dubbla av det ekonomiska givandet i ett och samma land. ”The manual outlines an interesting 'conservative' estimate that 'the value of contribution of time, i.e., volunteer work, is approximately double the value of contribution of money” (Foster, 2013: 15). En annan principiell värdering av det frivilliga arbetet rör relationen mellan det formella och det informella frivilliga arbetet. Utifrån denna uppdelning hävdar författarna till artikeln *Being a pretty good citizen: An analysis and monetary valuation of formal and informal voluntary work by gender and educational attainment* (Egerton & Mullan, 2008) att det ekonomiska värdet av det informella frivilliga arbetet överstiger det formella.

From a monetary perspective, the value of voluntary work is substantial, with informal voluntary work outweighing formal voluntary work. The greatest proportion of this value was contributed by the least qualified through informal voluntary work. (Egerton & Mullan, 2008: 159)

Den största delen av detta ekonomiska värde går att härleda till med lägst grad av kvalifikationer. De exempel på mer specifika uträkningar som förekommer i det empiriska materialet rör i huvudsak det ekonomiska värdet av enskilda länders frivilliga arbete, och då ofta som en procentandel av landets BNP. I exempelvis Kanada uppskattas värdet till ca 1,7 procent av BNP enligt författarna till policy-rapporten *Estimating and reporting the value of volunteer contributions: Result of a survey of Canadian non-profit organizations* (Mook, Handy & Quarter, 2007).

For 1997, Statistics Canada estimated that the standard value of the GDP of the nonprofit sector was \$57.5 billion and accounted for 6.9% of the economy. It then assigned a replacement cost value to volunteer contributions of time (\$14.1 billion) based on the wage rate for community and social services occupation and found that the economic contribution of the nonprofit sector increased to 8.6%. (Mook, Handy & Quarter, 2007: 3)

Den metod som i detta fall användes av Statistics Canada var frivilligarbetare som ersättare. Det finns andra exempel på ekonomiska beräkningar av det frivilliga arbetet. I policy-rapporten *Household satellite accounts – Valuing voluntary activity in the UK* uppskattas värdet av det frivilliga arbetet i Storbritannien till 1,5 procent av BNP (Foster, 2013: 1). I USA har olika beräkningar uppskattat värdet av det frivilliga arbetet till mellan 2 och 5 procent av BNP enligt artikeln *the Value of Volunteer Labor* (Pho, 2008); i Australien mellan 7 och 8 procent; i länder i Östeuropa, Asien, Afrika och Latinamerika till mindre än 0,5

procent; i Västeuropa och Skandinavien mellan 1 och 2 procent (Pho, 2008). Enligt dessa olika exempel på beräkningar verkar det ekonomiska värdet av enskilda länders frivilliga arbete uppskattas till någonstans mellan 0,5 och 8 procent av ett enskilt lands BNP.

En annan form av uträkningar av värdet på det frivilliga arbetet görs i relation till kostnaden för att möjliggöra det frivilliga arbetet. I artikeln *The role, measurement, and impact of volunteerism in hospitals* (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014) hänvisas till ett par andra studier vilket har uppskattat detta värde.

[T]he Help the Hospices (2006) study used a measure they developed called the "volunteer investment and value audit" to assess volunteer value given costs (see discussion in section above). The results showed that for every \$ spent on volunteers, there was a return of \$1 (Help the Hospices, 2006). Gaskin (n.d.), utilized this same calculation to determine that in England, the Netherlands, and Denmark, the overall return on the investment of volunteers is between \$2.05 and \$21.24 for every \$1.57 spent. (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014: 1119)

Dessa studier visar med andra ord att varje dollar som investeras i det frivilliga arbetet genererar en avkastning om mellan en och uppåt 20 dollar. Slutligen, en av texterna som ingår i denna litteraturoversikt, artikeln *The economic value of volunteers to nonprofit organizations* (Bowman & Wood, 2009), lyfter fram och diskuterar det faktum att olika värderingar och metoder kommer fram till olika resultat.

Different methods of valuing volunteered time yield considerably different results. Hager (2004) arrived at a value of twenty dollars per hour by asking U.S. nonprofit managers what they would be willing to pay to replace volunteers; the Independent Sector (2006) estimated seventeen dollars per hour in 2004 based on average nonagricultural wage; Handy, Mook, and Quarter (2006) estimated an average of ten dollars per hour in Canada (adjusted to 2004 U.S. dollars). (Bowman & Wood, 2009: 491).

En av de refererade studierna uppskattade värdet på en timmas frivilligt arbete i USA till 20 dollar, en annan till 17 dollar och slutligen en text uppskattade motsvarande timma i Kanada till ett värde om 10 dollar.

I det empiriska materialet förekommer relativt få uppskattningar av det ekonomiska värdet av frivilligt arbete. Ett par av texterna redovisar mer principiella resultat, som till exempel att det informella frivilliga arbetet bör värderas högre än det formella eller att värdet på det frivilliga arbetet bör överstiga det ekonomiska givandet. En annan text menar att olika metoder producerar olika resultat och hänvisar som argument till studier som uppskattar värdet på en timmas frivilligt arbete till någonstans mellan 10 och 20 dollar. Slutligen uppskattas det ekonomiska värdet av enskilda länders frivilliga arbete till någonstans mellan 0,5 och 8 procent av ett enskilt lands BNP, beroende på vilket land som berörs.

2.6 Att ekonomiskt värdera icke-monetära värden

I ett flertal texterna i denna rapport diskuteras processuella och principiella invändningar mot att ekonomiskt värdera frivilligt arbete (Mook, Handy & Quarter, 2007; Wisener, 2009; Foster, 2013; Hotchkiss, 2014; Gaskin), utöver de utmaningar som berör de enskilda metoderna och som har redovisats tidigare i denna rapport.

En kategori av invändningar är av en processuell natur. Enligt till exempel policy-rapporten *VIVA – The volunteer investment and value audit. A self-help guide* (Gaskin, 2011) kan försök

till att ekonomiskt värdera frivilligt arbete förstärka föreställningar om att frivilligt arbete enbart handlar om att spara pengar. Ytterligare invändningar av denna karaktär presenteras i artikeln *The role, measurement, and impact of volunteerism in hospitals* (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014) genom att hänvisa till andra texter.

Arguments against doing so suggest that assigning a monetary value to volunteerism may devalue the act of volunteering and "doesn't feel right" (Ellis, 1999, p. 1). Many non-profits do not keep accurate records, making quantification extremely difficult. Opposition from management to include volunteer time in financial reports occurs frequently because it may make the organization appear to be less efficient (Ellis, 1999). Furthermore, benefits from these volunteer programs are often intangible and are therefore difficult to quantify. This argument is supported by Linda Graff (2001), who opined that many cost-benefit analyses of volunteerism fail to account for intangible benefits of volunteers and may actually hurt volunteer programs by under stating their benefits. (Hotchkiss, 2014: 1114).

Till exempel anges processuella invändningar som att det inte känns rätt, att det är extremt svårt, att ledningen kan motsätta sig det, att det svårt att värdera icke-monetära värden samt att det kan komma att underskatta nyttan. I policy-rapporten *Discussion paper: Attaching economic value to volunteer contribution* (Wisener, 2009) anges att det också finns en inbyggd risk i att de ekonomiska kalkylerna blir felaktiga. "For all measurement tools there are risks: risks that the quantifications are inaccurate, risks that the counting excludes something important, and, when economic value is attached, the risk that the monetization might be inappropriate, and exclude important benefits" (Wisener, 2009: 4).

En annan kategori av invändningar är av en mer principiell natur. I policy-rapporten *Discussion paper: Attaching economic value to volunteer contribution* (Wisener, 2009) förs ett antal invändningar fram som har sin utgångspunkt i det frivilliga arbetets perspektiv. Det genomgående argumentet är att ekonomiska värderingar direkt motverkar de underliggande principerna för det frivilliga arbetet.

Many would argue that "monetary" measurement is counter to the fundamental principle of the volunteer effort that it is offered free of economic gain or return. In addition, there is a risk that volunteers might be offended by "reducing" their contribution to a dollar figure. A further risk is that, without proper presentation and context, volunteers might find that the dollar value does not match the benefit that they believe they (and society) gain from their volunteering. (Wisener, 2009: 5)

Ekonomiska beräkningar av det frivilliga arbetet går med andra ord direkt emot den fundamentala principen att frivilliginsatsen genomförs utan ekonomiska belöningar. Två ytterligare invändningar redovisas i rapporten. Den ena är att de frivilliga kan komma att bli förolämpade och den andra är att värderingen riskerar att skilja sig från det värdet som de frivilliga och samhället anser är det riktiga.

I ett längre avsnitt i samma policy-rapport förs en mer grundläggande argumentation om att värdera frivilligt arbete. Författaren ställer den hypotetiska frågan om varför samhället anser att det frivilliga arbetet är en essentiell och icke-ersättningsbar del av ett demokratiskt samhälle. Handlar det om att de frivilliga erbjuder ett gratisarbete som är nödvändigt för att upprätthålla samhällets ekonomiska och sociala infrastruktur?

If we, in general, believe that volunteering is an essential and irreplaceable element of a democratic society, why do we believe that? Is it because volunteers provide "free"

labour necessary to our economy and social infrastructure? Put differently, is it because, without the contribution of volunteers, schools, hospitals, community organizations, sports programs, cultural activities (the list goes on and on) would be crippled and unable to carry on as they do now? (Wisener 2009: 8)

Eller handlar det om någonting annat? Som att det frivilliga arbetet omfattar och främjar grundläggande värden relaterade till medborgarskap och deltagande i ett öppet, fritt och demokratiskt samhälle? Det vill säga som ett sätt att bemäktiga den vanliga medborgaren för att den ska kunna utöva någon form av inflytande över sitt dagliga liv, sin familj och sitt lokalsamhälle.

Or is our society's commitment to volunteering deeper than that? Is it more connected to basic values of citizenship and participation in an open, free and democratic society? Is volunteering one of the key ways in which individual citizens are connected to the larger community? And, as a corollary, is volunteering, at its heart, a means for empowering the "ordinary citizen," a way in which she/he gains some measure of power/influence/control over the forces that shape their daily life and those of their family and community? (Wisener 2009: 9)

Författaren till rapporten *Discussion paper: Attaching economic value to volunteer contribution* (Wisener, 2009) menar att om svaret på dessa frågor är ja, då måste den ekonomiska värderingen utföras med yttersta försiktighet. Det betyder inte att den ekonomiska värderingen ska uteslutas, utan att den måste genomföras inom ramen för ett större arbete, vilket bland annat bör inkludera att ställa frågor om när och när det inte är lämpligt att värdera det frivilliga arbetet samt huruvida frivilliga arbetet kan komma att förändras som ett resultat.

Dessa processuella och principiella invändningar till trots finns det ändå texter som argumenterar för att det saknas alternativ, eftersom vi enligt artikeln *The role, measurement, and impact of volunteerism in hospitals* "live in a world obsessed by money, [and] without the assignment of a dollar value, volunteer programs will not get the attention they deserve" (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014: 1115).

Sammanfattningsvis: utöver de utmaningar som berör de enskilda metoderna, och som har redovisats tidigare i denna rapport, diskuteras processuella och principiella invändningar i några av texterna i det ekonomiska materialet mot att ekonomiskt värdera frivilligt arbete. Det kan till exempel handla om att det är extremt svårt, att ledningen kan motsätta sig det, att det är svårt att värdera icke-monetära värden samt att det kan komma att underskatta nyttan. Det kan också handla om att ekonomiska värderingar direkt motverkar de underliggande principerna för det frivilliga arbetet, som till exempel att det frivilliga arbetet handlar om grundläggande värden relaterade till medborgarskap och deltagande i ett öppet, fritt och demokratiskt samhälle.

3. Analys

I detta avsnitt analyseras resultaten i tre omgångar. I den första omgången analyseras relationer mellan definitioner, metoder och resultat. I den andra lyfts relationer mellan de tre metoderna fram. Slutligen analyseras de tre metoderna samt forskningsfältet om att ekonomiskt värdera frivilligt arbete utifrån ett analytiskt ramverk om hur värden skapas, befästs och kommuniceras.

3.1 Definitioner, metoder och resultat

I denna rapport har hypotesen förts fram att definitionen och förståelsen av det frivilliga arbetet kan påverka metoderna för och resultaten av den ekonomiska värderingen. Det finns även delar av det empiriska materialet som diskuterar denna hypotes. I exempelvis en av rapporterna, *On the economics of volunteering* (Roy & Ziemek, 2000), menar författarna att valet av definition påverkar den gemensamma förståelsen av det frivilliga arbete och i förlängningen forskningens resultat. Vad kan då sägas om relationen mellan de definitioner som figurerar i det empiriska materialet och de tre metoderna mot bakgrund av detta resonemang?

För att kort repetera resultaten av den empiriska sammanställningen så förekommer det två övergripande kategorier av definitioner: implicita och explicita. I den empiriska sammanställningen förekommer också tre övergripande kategorier av metoder för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete, inklusive frivilligarbetaren som ersättare, som tidsdonator och som samhällsnyttig.

Ett par aspekter blir uppenbara av denna typ av analys. Den första är att de enskilda texterna - av nog så förklarliga skäl - härbärgerar fler än en definition av det frivilliga arbetet, och kan till och med inkludera såväl implicita och explicita som enkla och mer komplexa definitioner. Ett exempel som kan nämnas här är artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) som lyfter fram det frivilliga arbetets kontextuella betingelser och samtidigt förordar en enklare och därmed allmängiltig definition. Det ska påpekas att det ligger i artikelns natur, med tanke på titeln för artikeln, att visa upp begreppets sammansatthet.

Den andra aspekten är att de enskilda texterna även presenterar fler än en metod för att ekonomiskt värdera det frivilliga arbetet. Ett exempel som kan illustrera denna aspekt är artikeln *The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons* (Orlowski & Wicker, 2014). I artikeln berörs både metoden frivilligarbetaren som tidsdonator och metoden frivilligarbetaren som samhällsnyttig. En kommentar till denna aspekt är att även om flera av texterna presenterar fler än en metod är det uppenbart att vissa av texterna förordar en specifik metod. Ett exempel som kan nämnas här är artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011). I artikeln förekommer de tre övergripande metoderna, men artikeln förordar metoden frivilligarbetaren som ersättare.

Med tanke på att de flesta texterna härbärgerar fler än en definition samt fler än en metod försvåras dessvärre denna rapports analytiska arbete med att försöka koppla samman definition, val av metod och eventuella resultat i det enskilda fallet. Detta analytiska arbete kompliceras ytterligare av det faktum att det förekommer relativt få uppskattningar av det ekonomiska värdet av frivilligt arbete i det empiriska materialet.

Som en avslutning på denna del av analysen kan därför endast en spekulativ, ett konstaterande och en sammanfattande fråga presenteras. Spekulationen rör graden av komplexitet i definitionen av frivilligt arbete och möjligheten till att ekonomiskt värdera detsamma. I en anspråkslös jämförelse mellan de definitioner som förekommer i detta empiriska material och det större forskningsfältet om frivilligt arbete (se till exempel von Essen, Jegermalm och Svedberg, 2015) verkar det som att denna rapportens empiriska material i högre grad förlitar sig på implicita och explicita definitioner av en enklare karaktär.

Konstaterandet i sin tur rör det faktum att några av texterna lyfter fram det frivilliga arbetets kontextuella natur (se till exempel Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011; ILO, 2011). Med kontextualitet menas här att frivilligt arbete används på olika vis i olika sammanhang och kulturer. Även om exempelvis en analys av rapporten *Manual on the measurement of volunteer work* (ILO, 2011) resulterar i att olika länders definitioner skiljer sig relativt lite från varandra, samt endast i begränsad skala inkorporerar nationella särdrag, är det förvånande att författarna bakom dessa texter inte i större utsträckning söker att inkorporera det frivilliga arbetets kontextuella natur i de olika metoderna för den ekonomiska värderingen. Snarare efterlyser flera av texterna ökad enhetlighet mellan metoderna för att kunna jämföra det ekonomiska värdet på frivilligt arbete mellan länder (se till exempel Mook, Handy & Quarter, 2007; Foster, 2013).

Sammantaget väcker spekulativen och konstaterandet ovan frågan om det är nödvändigt att det frivilliga arbetets komplexitet och kontextualitet behöver reduceras för att det frivilliga arbetet ska kunna göras mätbart, kalkylerbart och jämförbart. Med andra ord kan det vara så att delar av forskningen och policy-arbetet kring att ekonomiskt värdera frivilligt arbete kräver en enklare definition av frivilligt arbete? Vore internationella jämförelser av frivilligt arbete omöjliga om fenomenets påstådda kontextualitet bejakades? Och i vilken mån formar och omformar ambitioner till att mäta och värdera det frivilliga arbetet vår förståelse av det frivilliga arbetet?

3.2 Relationer mellan de tre metoderna

Ett andra analytiskt resonemang rör ett eventuell släktskap mellan de tre övergripande metoderna och hur de överlappar varandra i de enskilda fallen. I de artiklar och rapporter som ingår i denna rapportens empiriska material framställs de tre övergripande metoderna som vitt skilda varandra (se till exempel ILO, 2011). Visserligen fokuserar båda metoderna frivilligarbetaren som ersättare och metoden frivilligarbetaren som tidsdonator på frivilligarbetarens insats, men de skiljer sig åt när det gäller utgångspunkten för värderingen. Medan metoden ”som ersättare” antingen utgår ifrån organisationens kostnad för att betala en person för att genomföra samma arbete eller mottagarnas och samhällets värdering av insatsens, värdesätter metoden ”som tidsdonator” den frivilligas alternativkostnad för att engagera sig. Den tredje metoden, frivilligarbetaren som samhällsnyttig, å sin sida, värdesätter resultatet av det frivilliga arbetet istället för frivilligarbetarens insats, vilket ytterligare skulle peka på en betydande skillnaden mellan metoderna.

Trots att de tre metoderna framställs som vitt skilda finns det åtminstone ett par överlapp dem emellan. Det första överlappet är hur utgångspunkterna mellan de olika metoderna i praktiken verkar kollapsa. I exempelvis metoden frivilligarbetaren som ersättare är det primärt organisationen och dess kostnad för frivilligarbetarens insats som sägs vara utgångspunkten för värderingen. Ett av flera tillvägagångssätt för att kunna beräkna detta värde anges vara ”declared market proxy” och värdet fastställs då genom att fråga dem som är mottagare av det

frivilliga arbetet vad de anser att insatsen är värd (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011; Orłowski & Wicker, 2014). Men genom att använda sig av detta tillvägagångssätt förflyttas samtidigt utgångspunkten från organisationens kostnad till mottagarnas värdering, och hamnar därmed snubblande nära metoden frivilligarbetaren som samhällsnyttig.

Ett andra exempel på slutsatsen att utgångspunkterna mellan de olika metoderna kollapsar kan presenteras. I metoden frivilligarbetaren som ersättare är det som bekant organisationens kostnad som är utgångspunkten. I artikeln *The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons* (Orłowski & Wicker, 2014) presenteras följaktligen ett antal tillvägagångssätt för att beräkna värdet av organisationens kostnad för det frivilliga arbetet. Ett par av tillvägagångssätten uppvisar stora likheter med exempelvis de som förordas av artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011). Det tredje, ”the volunteer judgment replacement wage approach”, skiljer sig dock åt, och innebär att frivilligarbetaren själv avgör värdet av den egna insatsen. Men på ett liknande sätt som med tillvägagångssättet ”declared market proxy” förflyttas därmed utgångspunkten för värderingen från organisationens till frivilligarbetarens perspektiv. Därmed uppvisar metoden frivilligarbetaren som ersättare med hjälp av detta tillvägagångssätt stora likheter med metoden frivilligarbetaren som tidsdonator.

Det andra överlappet är hur ett och samma tillvägagångssätt för att värdera det frivilliga arbetet förordas i fler än en metod. En första illustration på denna slutsats är hur tillvägagångssättet ”observed market proxy” förordas i exempelvis metoderna frivilligarbetaren som ersättare och frivilligarbetaren som samhällsnyttig (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011). Detta är kanske mindre förvånande med tanke på att tillvägagångssätten i praktiken innebär att använda marknadsvärdet på existerande och prissatta likvärdiga eller motsvarande produkter och tjänster som ett ombud. Tillvägagångssättet kan sedan appliceras på frivilligarbetarens insats eller resultat.

Mer förbryllande är dock hur tillvägagångssättet ”declared market proxy” inte bara förordas i metoden frivilligarbetaren som ersättare utan även för frivilligarbetaren som tidsdonator och som samhällsnyttig (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011). Tillvägagångssättet ”declared market proxy” fastställs som bekant genom att fråga dem som är mottagare av det frivilliga arbetet vad de anser att insatsen eller resultatet är värt. I fallet med artikeln *Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future* (Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011) är det emellertid oklart om författarna förordar tillvägagångssättet oavsett metod, eller om de använder tillvägagångssättet för att speciellt framhäva metoden frivilligarbetaren som ersättare.

Det verkar med andra ord som att de tre övergripande metoderna inte är lika vitt skilda som delar av det empiriska materialet vill göra gällande, åtminstone inte i praktiken. Ett sätt att närma sig denna analytiska slutsats kan vara att därmed anta att det är egalt vilken metod som väljs, med tanke på flertalet av de likheter som uppvisas. Ett annat sätt att närma sig denna slutsats är att börja fundera över frågor som varför det existerar fler än en metod för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete, varför de olika metoderna i så pass hög grad förhåller sig till varandra och hur relationen mellan den enskilda metoden och det frivilliga arbetet kan förstås. Dessa frågor leder till nästa avsnitt i denna rapport.

3.3 Relationer mellan värderingar och det som värderas

Det tredje och det sista analytiska resonemanget berör vilken idealtypisk relation mellan värderingarna och det som ska värderas som bäst beskriver relationen mellan de tre övergripande metoderna och det frivilliga arbetet. För att kort repetera de tre idealtypiska relationerna som presenterades tidigare i denna rapport kan relationerna mellan värderingsmekanismer och det som ska värderas förstås som direkt, förmedlad eller omvänd (se till exempel Zelizer, 1994; Boltanski & Thévenot, 2006; Beckert & Aspers, 2011; Antal, Hutter, & Stark, 2015; Kornberger, Justesen, Madsen & Mouritsen, 2015). De två första utgår ifrån att värderingsmekanismer har en omedelbar eller indirekt relation till objektet som ska värderas, och där det är objektet som är utgångspunkten för värdet. Den tredje relationen lyfter fram hur värden och värderingar kan ha sin utgångspunkt i olika former av praktiker och processer snarare än i objektet i sig och där relationen till objektet kan vara mer eller mindre oberoende av eller till och med ibland särkopplad.

Vilken eller vilka idealtypiska relationer går att identifiera i de tre övergripande metoderna för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete? Med tanke på att ingen av de tre metoderna direkt värderar det frivilliga arbetet i sig, utan antingen värderar det frivilliga arbetets insats eller resultat, kan den direkta relationen mer eller mindre avfärdas. Möjligtvis skulle aspekter av den direkta relationen kunna skönjas i de texter som förordar tillvägagångssättet ”declared market proxy”, det vill säga att värdet kan fastställas som en produkt av subjektiva preferenser hos en eller flera betraktare i relation till det frivilliga arbetet (se till exempel Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011; Orłowski & Wicker, 2014). Dock verkar texterna endast förorda att detta tillvägagångssätt ska appliceras på det frivilliga arbetets insatser eller resultat, och inte på det frivilliga arbetet i sig, och därmed talar även detta för att den direkta relationen torde kunna uteslutas.

Däremot finns det mycket som talar för att de tre metoderna för att värdera frivilligt arbete omfattar många aspekter som går att hänföra till en förmedlad relation. I flera av de texter som ingår i denna rapportens empiriska material lyfts fram avsaknaden av antingen värderings-, kalkyler- eller jämförbara egenskaper hos det frivilliga arbetet i sig eller en marknad där det frivilliga arbetets värde kan bestämmas i ett utbyte mellan olika aktörer (se till exempel Bowman & Wood, 2009; Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011). Av dessa anledningar förordar texterna att värderingarna bör ske indirekt, genom att värdera till exempel kostnaden för det frivilliga arbetet eller de nyttigheter som kan uppstå som ett resultat av frivilliginsatser.

Det faktum att de tre metodernas relation till det frivilliga arbetet kan beskrivas som förmedlad understryker dock deras pluralistiska, arbiträra och konfliktfyllda karaktär. Det vill säga att värderingen i det enskilda fallet är avhängig den specifika relationen som förordas samt att valet och värdering av relation därmed kan ifrågasättas (Zelizer, 1994; Boltanski & Thévenot, 2006). Illustrationer från det empiriska materialet som talar för att de tre värderingsmetoderna även omfattar pluralistiska, arbiträra och konfliktfyllda egenskaper inkluderar exempelvis de specifika och de allmänna utmaningar med att ekonomiskt värdera frivilligt arbete som lyfts fram i artiklarna och rapporterna (se till exempel Mook, Handy & Quarter, 2007; Foster, 2013; Sajardo & Serra, 2011).

Det som kanske kan vara förvånande är att sammanställningen av de artiklar och rapporter som ingår i det empiriska materialet uppvisar ett flertal egenskaper som även går att klassificera som en omvänd relation. Det vill säga att de tre övergripande metoderna i första hand verkar ha utvecklats i relation till tidigare versioner av metoderna och konkurrerande

metoder snarare än till det frivilliga arbetet i sig (Du Rietz, 2015; Kornberger, Justesen, Madsen & Mouritsen, 2015).

Till exempel finns det utsagor i texterna som visar på att existerande metoder förhåller sig till tidigare versioner. I artikeln *The role, measurement, and impact of volunteerism in hospitals* (Hotchkiss, Unruh & Fottler, 2014) återges historien om metoden frivilligarbetaren som ersättare och dess ursprung samt hur metoder har utvecklats sedan dess. De tre metoderna och de författare som propagerar för dem relaterar vidare i hög grad till varandra. Detta görs genom att explicit påpeka skillnader mellan metoderna (se till exempel Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011; Foster, 2013) eller genom att påvisa bristerna med någon av de andra metoderna (se till exempel Bowman, 2009; Graff, 2009; Sajardo, 2011). Slutligen söker de författare som propagerar för de olika metoderna att särskilja olika tillvägagångssätt inom en och samma metod (se till exempel Salamon, Sokolowski & Haddock, 2011; Orłowski & Wicker, 2014). Till exempel föreslår en text att man bör använda ett genomsnittligt värde medan en annan referens anser att man bör etablera ett specifikt marknadsvärde för varje enskild uppgift som de frivilliga utför. Författarna försöker också påvisa signifikanta skillnader mellan metoderna (se till exempel ILO 2011; Foster, 2013), trots att de i hög grad kan sägas likna och överlappa varandra.

Avslutningsvis går det att identifiera åtminstone ett par förklaringar till varför metoder för att ekonomiskt värdera frivilligt arbete i första hand verkar präglas av en omvänd relation till det frivilliga arbetet. Den första förklaringen kan vara att de som arbetar med att utveckla metoder kopierar och översätter värderingsmekanismer från andra fält (Czarniawska & Joerges, 1996; Du Rietz, 2015), som till exempel från miljöområdet. Med tanke på att forskningen och policy-arbetet när det gäller frivilligt arbete till viss del är i sin linda, i kombination med svårigheterna att värdesätta ett objekt som frivilligt arbete, är det kanske mindre förvånande att olika aktörer vänder sig till mer etablerade eller framgångsrika modeller för inspiration och lärdomar. Den andra förklaringen kan vara att aktörer inom området strävar efter att framstå som innovativa och originella (Du Rietz, 2015). Endast genom att kontrastera en specifik metod med andra metoder kan dess eventuella innovativa och originella karaktär framträda. I förlängningen kan det tänkas att det leder till ytterligare publikationer eller medel för forskning och påverkansarbete.

4. Referenser

Referenserna delas upp i två delar. Dels de som ingår i litteraturoversikten, dels de som denna rapport refererar till i andra delar, som till exempel metodlitteratur om att genomföra systematiska litteraturoversikter eller forskning om frivilligt arbete i Sverige.

4.1 Del av litteraturoversikten

De referenser som har använts i stor utsträckning i analysen inför denna rapport markeras med två stjärnor (**) och de som har använts relativt mycket med en stjärna (*).

Bassi, Andrea & Vincenti Giorgia 2015. "Toward a new metrics for the evaluation of the social added value of social enterprises" i *CIRIEC – España, revista de economía pública, social y cooperativa*. 2015:83, s. 9-42.

**Bowman, Woods 2009. "The economic value of volunteers to nonprofit organizations" i *Nonprofit Management & Leadership*, 19:4.

**Brown, Eleanor 1999. "Assessing the value of volunteer activity" i *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*. 28:1, s. 3-17.

*Egerton, Muriel & Mullan, Killian 2008. "Being a pretty good citizen: An analysis and monetary valuation of formal and informal voluntary work by gender and educational attainment" i the *British Journal of Sociology*. 59:1

**Foster, Rosemary 2013. "Household satellite accounts – Valuing voluntary activity in the UK". Office for National Statistics.

*Gaskin, Kathrine 2011. *VIVA – The volunteer investment and value audit. A self-help guide*. Second edition. Institute for volunteering research.

*Goulbourne, Michelle 2002. "Assigning economic value to volunteer activity: Eight tools for efficient program management". Canadian Centre for Philanthropy.

**Graff, Linda 2009. "Reconceptualizing the value of volunteer work". Graff and Associates Inc.

**Hotchkiss, Renee Brent, Unruh, Lynn & Fottler, Myron D. 2014. "The role, measurement, and impact of volunteerism in hospitals" i *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*. 43:6, s. 1111-1128.

*Hustinx, Lesley, Cnaan, Ram A. & Handy, Femida 2010. "Navigating theories of volunteering: a hybrid map for a complex phenomenon" i *Journal for the theory of social behaviour*. 40:4.

*Handy, Femida & Mook, Laurie 2011. "Volunteering and volunteers: Benefit-cost analyses" i *Research on social work practice*. 21:4.

**ILO 2011. *Manual on the measurement of volunteer work*.

Mook, Laurie & Quarter, Jack 2004. *Estimating and reporting the value of volunteer contributions: Result of a survey of Canadian non-profit organizations*. Canadian Centre for Philanthropy.

*Mook, Laurie, Handy, Femida & Quarter, Jack 2007. *Reporting volunteer labour at the organizational level: A study of Canadian nonprofits*. University of Pennsylvania. School of Social Policy and Practice.

**Orlowski, Johannes, & Wicker, Pamela. (2015). The Monetary Value of Voluntary Work: Conceptual and Empirical Comparisons. *Voluntas: International Journal of Voluntary & Nonprofit Organizations*, 26(6), 2671-2693.

*Pho, Yvon H. 2008. "The value of volunteer labor and the factors influencing participation: Evidence for the United States from 2002 through 2005" i *Review of Income and Wealth*. 54:2, s. 220-236.

**Roy, Kakoli & Ziemek, Susanne 2000. "On the economics of volunteering". Zef – Discussion papers on development policy, nr. 31.

*Sajardo, Antonia & Serra, Inmaculada 2011. "The economic value of volunteer work: Methodological analysis and application to Spain" i *Nonprofit & Voluntary Sector Quarterly*. 40:5, s. 873-895.

**Salamon, Lester M., Sokolowski, Wojciech & Haddock, Megan A. 2011. "Measuring the economic value of volunteer work globally: Concepts, estimates, and a roadmap to the future" i *Annals of Public and Cooperative Economics*. 82:3, s. 217-252.

**Solberg, Harry Arne 2003. "Major sporting events: assessing the value of volunteers' work" i *Managing Leisure*. 8:1, 17-27.

**Wisener, Robin 2009. "Discussion paper: Attaching economic value to volunteer contribution". Volunteer Canada.

Yu, Stan & McLaughlin, Darrell Arthur 2013. "Program evaluation and impact assessment in international non-governmental organizations (INGOs): Exploring roles, benefits, and challenges" i *Canadian Journal of Nonprofit and Social Economy Research*. 4:2, s. 23-36.

4.2. Övrig litteratur i rapporten

Antal, A.B., M. Hutter, & D. Stark. (2015) *Moments of valuation: Exploring sites of dissonance*. 2015, Oxford: Oxford University Press.

Beckert, J. & P. Aspers (2011) *The worth of goods: Valuation and pricing in the economy*. New York: Oxford University Press.

Boltanski, L. & L. Thévenot. (2006) *On justification: Economies of worth*. Princeton studies in cultural sociology. Princeton: Princeton University Press.

Brunsson, N. (red.) (2015) *Att organisera marknader: Slutrapport från ett forskningsprogram*. 2015, Göteborg: Riksbankens jubileumsfond i samarbete med Makadam förlag.

Czarniawska, B. & B. Joerges (1996) "Travels of Ideas" in *Translating organizational change*, B. Czarniawska and G. Sévon, (eds.) de Gruyter: Berlin

Dewey, J. (1939). *Theory of valuation*. International encyclopedia of unified science. Chicago: University of Chicago Press.

Du Rietz, S. (2015) "Valuation Devices' Orientation to Each Other" in Kornberger, M., Justesen, L., Madsen, A.K. & Mouritsen, J. (red.) *Making things valuable*. Oxford: Oxford University Press.

von Essen, J, Jegermalm, M & Svedberg, L (2015) *Folk i rörelse – medborgerligt engagemang 1992-2014*. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.

Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur & Kultur.

Gough, D., Oliver, S. & Thomas, J. (2012). *An introduction to systematic reviews*. Los Angeles, Ca.: SAGE.

Kalthoff, H. 2005. "Practices of Calculation: Economic Representations and Risk Management". *Theory, Culture & Society* 22(2): 69–97.

Kornberger, M., Justesen, L., Madsen, A.K. & Mouritsen, J. (red.) (2015). *Making things valuable*. Oxford: Oxford University Press.

MacKenzie, D. (2009). 'Making Things the Same: Gases, Emission Rights and the Politics of Carbon Markets'. *Accounting, Organizations and Society* 34(3–4): 440–55.

Quattrone, P. (2015) "Value in the Age of Doubt: An Accounting Perspective" in Kornberger, M., Justesen, L., Madsen, A.K. & Mouritsen, J. (red.) *Making things valuable*. Oxford: Oxford University Press.

Simons, H.W. (1976). *Persuasion: Understanding, practice and analysis*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.

Zelizer, V.A. (1994). *The Social Meaning of Money. Pin money, paychecks, poor relief, and other currencies*. New York: BasicBooks.

5. Bilaga: Söksträng

Databas- och internetsökningarna har genomförts med ett antal sökord som utgångspunkt. Sökord som berör den ekonomiska värderingen (economic value, social accounting, economics, social impact assessment och economic value added) har kombinerats med ord för frivilligt arbete (labor, volunteer work, volunteering, volunteer service, volunteers) och ideella organisationer (nonprofit organizations, nonprofit sector, nongovernmental organizations, social enterprises och civil society). Sökorden kan delas upp i ämnesord och fritext. Det vill säga att specifika databaser möjliggör sökning med hjälp av i förväg bestämda ord (så kallade ämnesord) tillsammans med en ruta för valfria ord (så kallad fritext). Tabellen nedan redovisar sökorden utifrån de två kategorierna.

Ämnesord	Fritext
<ul style="list-style-type: none"> • Civil society • Economic value added • Economics • Nongovernmental organizations • Nonprofit organizations • Nonprofit sector • Social accounting • Social enterprises • Social impact assessment • Volunteer service • Volunteers	<ul style="list-style-type: none"> • Economic value • Labor • Volunteer work • Volunteering

I sökningarna i databaserna förekom det att den enskilda databasen rekommenderade att ämnesord skulle användas istället för sökord (till exempel ”Third sector” → ”Nonprofit sector” och ”Volunteer organisation → ”Volunteer service”). I flera fall behölls dock sökorden som fritext (till exempel ”Economic value” och ”Volunteering”) i syfte att fånga relevanta titlar.

Ämnesorden och fritexten kombinerades sedan i en så kallade söksträng. Denna redovisas nedan:

- (“Economic value” OR DE “Social accounting” OR DE Economics OR DE “Social impact assessment” OR DE “Economic value added (Corporations)” OR DE Labor) AND (“Volunteer work” OR Volunteering OR DE “Volunteer service” OR DE “Volunteers”) AND (“Nonprofit organizations” OR DE “Nonprofit sector” OR DE “Nongovernmental organizations” OR DE “Social enterprises” OR DE “Civil society”)